

Služba Skupštine Crne Gore

Istraživački rad:
Radna tijela parlamenta

Podgorica, jun 2011. godine

Broj: 02/2011.

Datum: jun 2011. godine

Pripremio: Odsjek za istraživanje, analizu, biblioteku i dokumentaciju

Stavovi sadržani u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore

SADRŽAJ

I Uvod	4
II Glavni nalazi istraživanja	5
2.1 Pravni osnov za obrazovanje radnih tijela	5
2.2 Struktura radnih tijela	6
2.3. Članstvo u radnim tijelima	12
2.4 Nadležnosti radnih tijela	23
2.5 Pododbori	38

I Uvod

Gotovo svi parlamenti organizuju dio svog rada u parlamentarnim radnim tijelima. Radna tijela se mogu definisati kao manje radne grupe poslanika koje imaju zadatak da razmatraju određena pitanja iz nadležnosti parlamenta. Bilo da se obrazuju kao privremena, bilo kao stalna, radna tijela obezbjeđuju usredsređeniju i temeljniju raspravu nego što je slučaj na plenarnim sjednicama. U dokumentu „Parlamentarni odbori“ (eng. *Committees in Legislature*) navodi se „da su odbori (ponekad i pod nazivom komisije) manje grupe poslanika koje imaju zadatak da, bilo na trajnoj ili privremenoj osnovi, razmatraju pitanja detaljnije nego što bi mogao parlament u plenumu“¹. U „Pregledu parlamentarnih poslovnika“ (eng. *Parliamentary Rules of Procedure – An Overview*) navodi se da je „njihova struktura i snaga različita od zemlje do zemlje. Kongres SAD-a, na primjer, ima dugogodišnju tradiciju vrlo snažnih odbora. Na drugoj strani, odbori u Ujedinjenom Kraljevstvu su obično *ad hoc* odbori koji se obrazuju za svaki prijedlog zakona (u pitanju su odbori za javne prijedloge zakona, koji nose naziv po prijedlogu zakona koji razmatraju). Pored ovih, postoje i izabrani odbori za parlamentarnu kontrolu aktivnosti različitih ministarstava.“² Uopšte uzev, postoje brojne sličnosti, ali i razlike u pogledu strukture i drugih pitanja u vezi sa parlamentarnim radnim tijelima među različitim zemljama.

Ovaj dokument bavi se pitanjima koja se odnose na parlamentarna radna tijela u nekoliko zemalja članica EU i zemalja Zapadnog Balkana. Služba Skupštine je prikupila podatke i informacije iz pravnih dokumenata koje tretiraju ovo pitanje uz konsultovanje postojećih materijala koji su u cjelini ili dijelom posvećeni ovoj problematici. Predmet istraživanja odnosi se na sljedeće komparativne varijable:

1) pravni osnov za obrazovanje radnih tijela (ustavi i poslovnici parlamenata)

2) struktura radnih tijela

- vrste radnih tijela (obavezna, privremena ili stalna),
- struktura i stalnost radnih tijela,
- pravila u vezi sa obrazovanjem odbora,
- fiksna nasuprot privremenoj strukturi odbora,
- struktura i nadležnosti odbora u odnosu na ministarstva;

3) članstvo u radnim tijelima

- raspodjela mjesta u odborima,
- rukovodstvo u odborima,

---

¹ National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 1996, *Committees in Legislatures/A Division of Labor*, str. 3.

² European Parliament, Office for Promotion of Parliamentary Democracy, 2010, *Parliamentary Rules of Procedure – An Overview*, str. 52

- izuzeća iz članstva,
- broj članova u odborima u odnosu na ukupan broj poslanika,
- mogućnost zamjene odsutnog člana;

4) Nadležnosti radnih tijela

- uloga radnih tijela u zakonodavnom procesu,
- nadzor nad radom vlade i pravo odbora u odnosu na vladu,
- posebni odbori sa specifičnom ulogom unutar parlamenta;

5) Pododbori

- pravni osnov za postojanje,
- odluke o formiranju pododbora,
- članstvo u pododborima i način donošenja odluka,
- utvrđivanje dnevnog reda.

Potrebno je napomenuti da su istraživani prijevodi ustava i poslovnika zemalja obuhvaćenih istraživanjem na engleskom jeziku, sa izuzetkom dokumenata Hrvatske i Srbije. U dokumentu se koristi termin „radna tijela“ kao prijevod sa engleskog jezika riječi *committee*, što bi bio generički oblik za sve vrste radnih tijela. Kada se radi o konkretnom radnom tijelu, ali i u drugim slučajevima u zavisnosti od konteksta, upotrebljavan je izraz „odbori“, dok je termin *commission* u većini slučajeva preveden kao „komisija“.

II Glavni nalazi istraživanja

2.1 Pravni osnov za obrazovanje radnih tijela

Pravni osnov za obrazovanje radnih tijela, u značajnom broju zemalja, nalazi se u ustavu. Sljedeće zemlje imaju detaljni ustavni okvir koji se odnosi na postojanje parlamentarnih radnih tijela: **Njemačka** (*Bundestag*), **Kipar** (*Vouli ton Antiprosópon*), **Finska** (*Eduskunta*), **Mađarska** (*Az Ország házà*), **Danska** (*Folketinget*) i **Portugal** (*Assembleia da República*). Ove zemlje u svojim ustavima imaju posebne odredbe koje se odnose na uspostavljanje i rad radnih tijela. U Njemačkoj, na primjer, ustav utvrđuje postojanje odbora za međunarodne poslove, odbora za odbranu i posebnih odbora za istragu. Ustav Finske organizuje ne samo strukturu već određuje obavezne odbore i formira tkz. Veliki odbor (eng. Grand Committee), zadužen za administrativna pitanja u vezi sa radom parlamenta, a takođe reguliše i veličinu nekih odbora. Danski ustav, na primjer, propisuje uvažavanje principa proporcionalnosti prilikom obrazovanja odbora. Ustav Mađarske reguliše obavezu pojavljivanja pred odborom radi davanja pojašnjenja i definiše odbore kao posebna tijela parlamenta. Pravo odbora da zahtijeva dostavljanje informacije je definisano i u ustavu **Letonije** (*Latvijas Republikas Saeimas*). Detaljan opis uloge odbora možemo naći u ustavu Portugala, kao i posebno pravo na zahtijevanje

informacija specijalizovanih odbora u slučaju proglašavanja vanrednog stanja. Ustav Republike **Češke** (*Parlament České republiky*) utvrđuje obavezu parlamentarnih domova da obrazuju odbore i daje im pravo da obrazuju odbore za istragu, ali se ne bavi specifično strukturom, članstvom i drugim pitanjima u vezi sa radom odbora. Slična situacija je i u nekim drugim zemljama – **Slovačka** (*Národná rada Slovenskej republiky*), **Estonija** (*Riigikogu*) i **Poljska** (*Zgromadzenie Narodowe*), na primjer. Ustav **Albanije** (*Kuvendi i Shqipërisë*) sadrži odredbe koje se odnose na radna tijela, precizirajući da parlament obrazuje stalna i privremena tijela.

Ustavi nekih drugih zemalja pretpostavljaju postojanje parlamentarnih radnih tijela, ali ne sadrže posebne odredbe koje se tiču njihovog uspostavljanja ili drugih pitanja u vezi sa njihovim radom. U te zemlje možemo uvrstiti **Francusku** (*Asemblée nationale*), **Grčku** (*Βουλή των Ελλήνων*) i neke zemlje regiona – **Hrvatska** (*Hrvatski sabor*), **Srbija** (*Narodna Skupština Republike Srbije*), **Slovenija** (*Državni zbor*) i Makedonija (*Собрание*).

2.2 Struktura radnih tijela

Što se tiče strukture radnih tijela, može se konstatovati da većina parlamenata ima nekoliko radnih tijela uspostavljenih ustavom i/ili poslovníkom (najčešće definisanih kao obavezna ili stalna radna tijela), a pored toga, imaju mogućnost da obrazuju i druga radna tijela (stalna i/ili privremena).

U poslovníku **slovenačkog** parlamenta navedene su stalne komisije (njih šest), a ostavljena je mogućnost da državni zbor može obrazovati i druga tijela. Slično je i u **Češkoj**, gdje je u poslovníku parlamenta dan spisak odbora (sedam), a navodi se da parlament može obrazovati i druga radna tijela. U poslovníku **hrvatskog** parlamenta navedeno je 25 stalnih odbora, dok se članom 52 propisuje da radi razmatranja i drugih pitanja Sabor može, pored radnih tijela osnovanih poslovníkom, osnovati i druga radna tijela. U **Poljskoj**, u skladu sa Ustavom, član 110, parlament imenuje stalna radna tijela (njih 24, ne računajući ukinute), a može imenovati i posebna radna tijela.

Parlament **Portugala** ima definisanih 13 stalnih radnih tijela, pri čemu ostaje mogućnost formiranja *ad hoc* radnih tijela. I u Skupštini **Srbije** postoje stalna radna tijela definisana poslovníkom (19) i Odbor za prava djeteta kao posebno radno tijelo, a ostavljena je mogućnost formiranja privremenih radnih tijela. U slučaju **Finske**, takođe, postoji lista obaveznih radnih tijela (četiri), u ovom slučaju, u skladu sa ustavom. Poslovníkom su takođe definisana obavezna radna tijela (pored četiri definisanih ustavom, navodi se još 12 radnih tijela), a ostavljena je mogućnost obrazovanja privremenih radnih tijela.

U slučaju **Estonije**, struktura radnih tijela se pominje samo u poslovníku, pri čemu se ovim aktom predviđa postojanje 11 stalnih radnih tijela, kao i postojanje sljedećih vrsta odbora: izabrani odbori (eng. *select committees*), istražni odbori (eng. *committees of investigation*) i studijski odbori (eng. *study committees*). U **Njemačkoj**, u skladu sa Osnovnim zakonom, postoji spisak obaveznih šest odbora, kao i mogućnost formiranja odbora za istragu. Osnovni zakon obrazuje i Zajednički odbor za saradnju između domova parlamenta. Poslovníkom se dalje precizira da odbori mogu biti stalni i specijalni. U skladu sa

poslovnikom, postoje i tzv. studijski odbori koji služe kao specijalizovana tijela za pripremanje odluka parlamenta.

Kada su u pitanju stalna radna tijela, zbog činjenice da su ustanovljena ustavom i/ili poslovnikom, podrazumijeva se da je njihovo obrazovanje obavezno u svakom sazivu parlamenta, pri čemu, takođe, njihov mandat nije vremenski ograničen, kao što je to slučaj sa privremenim radnim tijelima. Najčešća privremena ili *ad hoc* radna tijela su istražna tijela (odbori za istragu ili anketni odbori, kako se još nazivaju), pri čemu je pravo parlamenta da formira radna tijela za istragu omogućeno u svim zemljama obuhvaćenih istraživanjem bilo ustavom i poslovnikom (**Finska, Hrvatska, Njemačka, Slovenija, Poljska, Portugal, Češka**), bilo poslovnikom (**Srbija, Estonija**).

Češka

Ustavom, u članu 31, propisano je da parlament obrazuje odbore i komisije, kao i da se njihove aktivnosti definišu zakonom³. U skladu sa Ustavom, parlament može da formira istražnu komisiju u cilju istraživanja pitanja od javnog interesa na prijedlog najmanje jedne petine poslanika. Poslovnik o radu parlamenta predviđa detaljnu proceduru za formiranje istražne komisije. U Češkoj ne postoji utvrđena struktura odbora, osim što postoje odbori čije je uspostavljanje obavezno. Tako, u skladu sa članom 32 Poslovnika, parlament formira među svojim članovima sljedeće odbore: Mandatno-imunitetski odbor, Odbor za peticije, Odbor za budžet, Odbor za nadzor, Organizacioni odbor, Odbor za izbore, Odbor za poslove Evropske unije i druge odbore prema potrebi. Ukupan broj odbora, njihova veličina i nadležnosti utvrđuju se na osnovu akta parlamenta i mogu se razlikovati od jednog do drugog izbornog mandata. U skladu sa Poslovnikom, dakle, posebnu poziciju imaju Mandatno-imunitetski odbor, Organizacioni odbor i Odbor za izbore.

Estonija

Prema članu 17 Poslovnika Parlamenta Estonije, parlament formira sljedeće vrste odbora: stalne odbore (*standing committees*) i izabrane odbore (*select committees*), istražne odbore (*committees of investigation*) i studijske odbore (*study committees*).

Stalni odbori Parlamenta Estonije u skladu sa poslovnikom su: Odbor za pitanja Evropske unije, Odbor za zaštitu žvovte sredine, Odbor za pitanja kulture, Odbor za ruralni razvoj, Odbor za ekonomska pitanja, Odbor za ustavna pitanja, Odbor za finansije, Odbor za nacionalnu odbranu, Odbor za socijalna pitanja, Odbor za vanjske poslove, Odbor za pravna pitanja (čl. 18). Stalni odbori imaju zadatak da pripremaju prijedloge akata za raspravu na plenarnoj sjednici parlamenta, sprovode nadzor nad izvršnom vlasti unutar određenih oblasti i obavljaju druge dužnosti u skladu sa zakonom ili odlukom parlamenta. Pravna osnova za osnivanje izabranih odbora može biti: 1. zakon, s ciljem obavljanja funkcija definisanih datim zakonom ili međunarodnim ugovorom⁴, ili 2. rezolucija parlamenta kojom se definiše sastav, uključujući alternativnog člana kao zamjenu za svakog člana odbora, funkcije i procedure za izvještavanje o aktivnostima odbora, kako se definiše članom 19 Poslovnika. U skladu sa članom 20, parlament može obrazovati odbore za istragu sa ciljem ispitivanja okolnosti događaja od javnog značaja. Ovi odbori se

³ Poslovnik parlamenta u Češkoj ima snagu zakona.

⁴ Ove funkcije parlament može prenijeti na stalni odbor.

obrazuju odlukom parlamenta kojim se određuje sastav, uključujući i alternativnog člana kao zamjene za svakog člana odbora, funkcije i nadležnost odbora. Dužnost odbora je da predstavi izvještaj parlamentu najmanje jednom godišnje, a po završetku aktivnosti i konačni izvještaj. Parlament može osnivati i studijske odbore da bi analizirali pitanja od velike važnosti. Studijski odbor se, u skladu sa članom 21, formira odlukom parlamenta kojom se određuje sastav, uključujući i zamjene za svakog člana odbora, funkcije i nadležnost odbora. Studijski odbor, nakon završetka svojih aktivnosti, podnosi parlamentu izvještaj o svojim aktivnostima.

Finska

U skladu sa Ustavom Finske, konkretno članom 35, parlament u svakom izbornom sazivu, obrazuje Veliki odbor, Ustavni odbor, Odbor za inostrane poslove, Odbor za finansije i druge stalne odbore koji su predviđeni u Poslovniku o radu parlamenta Finske. Pored toga, istim članom je predviđeno da parlament osniva *ad hoc* odbore za pripremu ili istragu određenog pitanja. U Poslovniku parlamenta Finske, u članu 7, navedeno je da Parlament može osnovati privremene odbore, pri čemu se mandat privremenog odbora nastavlja sve dok ne završi svoj zadatak. Takođe je navedeno da Parlament ima sljedeće stalne odbore: Veliki odbor, a kao specijalizovane odbore ima Ustavni odbor, Odbor za inostrane poslove, Odbor za finansije, Odbor za reviziju, Upravni odbor, Odbor za pravosuđe, Odbor za saobraćaj i komunikacije, Odbor za poljoprivredu i šumarstvo, Odbor za odbranu, Odbor za obrazovanje i kulturu, Odbor za socijalna pitanja i zdravstvo, Odbor za trgovinu, Odbor za budućnost, Odbor za zapošljavanje i ravnopravnost, Odbor za životnu sredinu.

U Ustavu Finske, u članu 37, navedeno je da se radna tijela i drugi parlamentarni organi imenuju na prvoj parlamentarnoj sjednici na period koji se poklapa sa vremenom trajanja saziva, ukoliko nije drugačije predviđeno Ustavom, poslovníkom o radu parlamenta ili drugim aktom parlamenta. Međutim, na prijedlog predsjednika Savjeta, parlament može pristati na ponovni izbor odbora ili organa u toku izbornog perioda. Parlament bira članove odbora i drugih organa konsenzusom, a ako to nije moguće, proporcionalnom većinom.

Hrvatska

Članom 50 Poslovnika Hrvatskog sabora definisano je sljedeće: za proučavanje i razmatranje opštih pitanja politike, te pripremu i podnošenje prijedloga o tim pitanjima, za praćenje sprovođenja utvrđene politike i praćenje izvršavanja zakona i drugih akata Sabora, za pripremu i proučavanje prijedloga zakona i drugih akata, za koordinaciju u rješavanju pojedinih pitanja, za proučavanje i raspravljanje i drugih pitanja iz nadležnosti Sabora, te za izvršavanje određenih zadataka od interesa za Sabor i njegova vijeća, poslovníkom se osnivaju radna tijela Sabora, kao zajednička radna tijela svih vijeća Sabora. Poslovníkom se dalje precizira da se u radnim tijelima Sabora razmatraju se i usaglašavaju stavovi izraženi ili upućeni zastupnicima o pojedinim pitanjima o kojima se odlučuje u vijećima Sabora ili su direktno upućeni Saboru. Radna tijela Sabora, imajući u vidu cjelinu odnosa i interesa, njihovu povezanost i uzajamnu uslovljenost, zauzimaju stavove i o tome obavještavaju Sabor. Radna tijela u okviru svog djelokruga prate rad Vlade i drugih nosilaca javnih dužnosti odgovornih Saboru u skladu s Ustavom i zakonom, zauzimaju stavove i o tome izvještavaju Sabor. U radnim tijelima Sabora razmatraju se mišljenja, primjedbe, prijedlozi i inicijative koje se odnose na donošenje zakona i drugih akata, na ocjenu izvršavanja utvrđene

politike, na ostvarivanje političke kontrole ili na rješavanje pojedinih pitanja od opšteg interesa ili od interesa za privredu ili građane i njihov položaj u društvu. U radnim tijelima Sabora razmatraju se predstavke i prijedlozi građana koje oni podnose Saboru te njihove političke i druge inicijative od opšteg interesa ili za zaštitu ustavnosti i zakonitosti.

Članom 69 propisano je da su radna tijela Sabora: 1. Ustavna komisija, 2. Zakonodavno-pravna komisija, 3. Komisija za Poslovnik Sabora, 4. Komisija za izbor i imenovanja, 5. Administrativna komisija, 6. Komisija za predstavke i pritužbe, 7. Komisija za nadzor zakonitosti rada Službe za zaštitu ustavnog poretka, 8. Odbor za zaštitu ljudskih prava, 9. Odbor za međunacionalne odnose, 10. Odbor za vanjsku politiku, 11. Odbor za unutrašnju politiku i narodnu odbranu, 12. Odbor za privrednu politiku i razvoj, 13. Odbor za poljoprivredu, selo i seljaštvo, 14. Odbor za turizam, 15. Odbor za pitanja političkog sastava, 16. Odbor za budžet i finansije, 17. Odbor za pomorstvo, 18. Odbor za promet i veze, 19. Odbor za informatiku, 20. Odbor za obrazovanje, nauku i kulturu, 21. Odbor za socijalnu politiku i zdravstvo, 22. Odbor za prostorno uređenje, 23. Odbor za zaštitu okoline, 24. Odbor za pravosuđe i upravu i 25. Odbor za pitanja lokalne samouprave.

Ustav Republike Hrvatske predviđa da Hrvatski sabor može osnivati istražne odbore za svako pitanje od javnog interesa. Dalje se članom 52 Poslovnika utvrđuje da radi razmatranja i drugih pitanja Sabor može, pored radnih tijela osnovanih ovim Poslovnikom, osnovati i druga radna tijela. Odlukom o osnivanju radnog tijela uređuje se njegov naziv, sastav, zadaci, ovlaštenja i način rada.

Njemačka

U Njemačkoj, Osnovnim zakonom je predviđeno postojanje sljedećih radnih tijela: Odbor za poslove Evropske unije, Odbori za vanjske poslove i odbranu, Odbor za peticije, Odbor za praćenje izbora, Odbor za izbor sudija, Odbor delegata i Odbor za posredovanje (ustavom je takođe predviđeno i imenovanje parlamentarnog komesara za oružane snage i panela za parlamentarnu kontrolu), a predviđena je i mogućnost formiranja odbora za istragu. Pritom, u članu 44, navodi se da parlament ima pravo, na prijedlog jedne četvrtine poslanika, da formira istražni odbor. Osnovni zakon obrazuje i Zajednički odbor za saradnju između domova parlamenta. Poslovnikom se dalje precizira da odbori mogu biti stalni i specijalni. U Poslovniku o radu navodi se da Bundestag može uspostaviti stalne odbore za pripremu rasprava, kao i specijalne odbore koji se bave specifičnim pitanjima (član 54). U skladu sa poslovnikom, postoje i tzv. studijske komisije koji služe kao specijalizovana tijela za pripremanje odluka parlamenta, pri čemu parlament ima obavezu da obrazuje ovakvu komisiju ako to predloži jedna četvrtina poslanika.

Poljska

U Poljskoj, u skladu sa Ustavom, član 110, parlament imenuje stalne odbore, a može imenovati i posebne odbore. Član 111 dalje predviđa da parlament imenuje istražni odbor da ispita određena pitanja. Članom 17 Poslovnika se predviđa da su odbori parlamenta tijela osnovana za: 1) razmatranje i pripremu pitanja koja razmatra Sejm, 2) izražavanje mišljenja o pitanjima koja razmatra Sejm, Maršal Sejma i Kolegijum Sejma. Odbori Sejma su takođe nadzorna tijela Sejma, u okvirima utvrđenim Ustavom i zakonima. Članom 18 predviđeno je postojanje sljedećih odbora: 1) Administrativni i odbor unutrašnjih poslova, 2) Odbor za posebne poslove, 3) Odbor za državnu kontrolu, 3a) Odbor za poslove Evropske unije, 4) Odbor za obrazovanje, nauku i mlade 5) Odbor za etiku poslanika, 6) Ukinut, 7) Odbor za javne finansije, 8)

Odbor za ekonomiju, 9) Odbor za infrastrukturu, 10) Odbor za fizičku kulturu, sport i turizam, 11) Odbor za kulturu i medije, 12) Odbor za dijasporu, 13) Odbor za nacionalne i etničke manjine, 14) Odbor za nacionalnu odbranu, 15) Odbor za zaštitu životne sredine, prirodnih bogatstava i šumarstva, 16) Odbor za ustavna pitanja, 17) Odbor za socijalnu politiku i porodicu, 18) Odbor za pravila i poslove poslanika, 18a) Ukinut, 19) Odbor za poljoprivredni i ruralni razvoj, 19a) Ukinut, 20) Odbor za lokalnu samoupravu i regionalnu politiku, 21) Odbor za državni trezor, 22) Odbor za spoljne poslove, 23) Odbor za pravdu i ljudska prava, 24) Odbor za zakonodavstvo, 25) Odbor za zdravlje. Parlament može obrazovati i raspustiti posebne odbore. U tome slučaju će parlament definisati njegove ciljeve, principe i procedure rada. Članom 19a Poslovnika potvrđuje se ustavno pravo iz člana 111 da parlament može obrazovati istražne odbore. U parlamentu Poljske obrazuje se u skladu sa poslovníkom i Odbor za posebne poslove i procedure u odborima.

Portugal

U članu 178 Ustava, kao jedna od nadležnosti parlamenta navedeno je obrazovanje stalnih i drugih radnih tijela. Dalje se u članu 181 navodi da parlament ima radna tijela u skladu sa poslovníkom i da može obrazovati odbore za istragu ili u neke druge svrhe. U članu 37 poslovnika, potvrđeno je ovo pravo, s tim što se navodi i da, sa izuzetkom odbora za istragu, *ad hoc* radna tijela se mogu obrazovati na prijedlog najmanje deset poslanika ili parlamentarne grupe. Kada su u pitanju odbori za istragu, prema Ustavu Portugala obavezno je osnivanje anketnog odbora na zahtjev jedne petine ukupnog broja poslanika, s tim što poslanik može podnijeti najviše jedan zahtjev u jednom sazivu. Ustav (član 159) i poslovník o radu Parlamenta takođe propisuju pravo poslanika da predloži osnivanje anketnog odbora.

Stalna radna tijela, u skladu sa ustavom, imaju sljedeće nadležnosti: da prate aktivnosti vlade i uprave, da koriste ovlaštenja u pogledu mandata poslanika, da sazovu sjednicu parlamenta kada je to potrebno, da pripreme sazivanje sjednice parlamenta, da ovlaste predsjednika Republike da napusti državnu teritoriju, kao i da ovlaste predsjednika Republike da proglasi vanredno stanje, ratno stanje ili sklopi mir. Ustav Portugala predviđa i formiranje Stalnog odbora na čijem čelu se nalazi predsjednik Parlamenta, a njegovi članovi su potpredsjednici Parlamenta i poslanici koje biraju političke partije u skladu sa brojem mjesta u Parlamentu. Na početku svakog saziva, na prijedlog predsjednika Skupštine, koji prvo konsultuje Konferenciju lidera, parlament utvrđuje listu stalnih radnih tijela i posebne nadležnosti svakog od njih. Stalni odbori su: 1) Odbor za ustavna pitanja, prava i slobode građana; 2) Odbor za spoljne poslove i dijasporu Portugala; 3) Odbor za državnu odbranu; 4) Odbor za evropske poslove; 5) Odbor za budžet i finansije; 6) Odbor za ekonomske odnose, inovacije i energiju; 7) Odbor za poljoprivredu, ruralni razvoj i ribarstvo; 8) Odbor za obrazovanje i nauku; 9) Odbor za javna preduzeća, transport i komunikacije; 10) Odbor za zdravstvo; 11) Odbor za zapošljavanje, socijalna pitanja i državnu administraciju; 12) Odbor za zaštitu životne sredine, prostorno planiranje i lokalnu samoupravu; 13) Odbor za etiku, društvo i kulturu. Poslovník predviđa i da parlament može formirati *ad hoc* skupštinski odbor iz bilo kog razloga.

Slovenija

Na samom početku Poslovnika, odnosno u članu 2, propisano je da radna tijela Državnog zbora izvršavaju zadatke u skladu sa poslovníkom, kao i to da njihov rad može biti regulisan i odlukama o njihovom obrazovanju i poslovnícima o radu radnih tijela. Član 3 dalje propisuje da se parlamentarna

istraga reguliše posebnim poslovníkom koji donosi Državni zbor dvotrećinskom većinom prisutnih poslanika. Ovdje je važno pomenuti da prema Ustavu Republike Slovenije, Državni zbor može formirati komisiju s ciljem istraživanja pitanja od javnog značaja na prijedlog trećine poslanika Državnog zbora ili na prijedlog Državnog savjeta. U skladu sa članom 32 Poslovnika, Državni zbor obrazuje radna tijela radi praćenja stanja u pojedinim oblastima, pripreme odluka u vezi sa tim oblastima, kao i radi razmatranja prijedloga zakona i drugih akata Državnog zbora. Isti član dalje propisuje da na osnovu zakona, Državni zbor može obrazovati i druga radna tijela, pri čemu se odredbe poslovnika shodno primjenjuju na rad tih radnih tijela, osim ako zakonom nije drugačije predviđeno.

Članom 35 Poslovnika definisano je da Državni zbor ima sljedeće stalne komisije: Komisija za javne funkcije i izbore, Komisija za poslovník, Komisija za nacionalne zajednice, Komisija za nadzor javnih finansija, Komisija za nadzor obavještajnih i bezbjednosnih službi, Komisija za odnose sa Slovincima u susjednim i drugim zemljama. Poslovníkom o radu Državnog zbora predviđena je mogućnost formiranja Ustavnog odbora (*Constitutional Commission*) 30 dana nakon podnošenja prijedloga za pokretanje procedure za izmjenu Ustava.

Srbija

Član 41 Poslovnika propisuje da radna tijela Narodne skupštine mogu biti stalna i privremena. Stalna radna tijela su odbori i Odbor za prava djeteta, kao posebno radno tijelo. Privremena radna tijela su anketni odbori i komisije.

Odbor u okviru svog djelokruga: razmatra prijedloge zakona i drugih akata, prati sprovođenje politike koju vodi Vlada, prati izvršavanje zakona i drugih akata, razmatra plan rada i izveštaj nadležnog ministarstva i drugog državnog organa, organizacije i tijela, razmatra godišnji program rada Narodne skupštine, daje saglasnost na akte državnih organa, organizacija i tijela koji ove akte, u skladu sa zakonom, podnose Narodnoj skupštini na saglasnost, pokreće inicijative i podnosi prijedloge Narodnoj skupštini, u skladu sa zakonom i ovim poslovníkom, razmatra inicijative, peticije, predstavke i prijedloge iz svog djelokruga i razmatra druga pitanja iz nadležnosti Narodne skupštine.

Članom 46 propisano je da se u Narodnoj skupštini obrazuju sljedeći odbori: 1) Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo, 2) Odbor za odbranu i unutrašnje poslove, 3) Odbor za spoljne poslove, 4) Odbor za pravosuđe, državnu upravu i lokalnu samoupravu, 5) Odbor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, 6) Odbor za dijasporu i Srbe u regionu, 7) Odbor za privredu, regionalni razvoj, trgovinu, turizam i energetiku, 8) Odbor za finansije, republički budžet i kontrolu trošenja javnih sredstava, 9) Odbor za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu 10) Odbor za prostorno planiranje, saobraćaj, infrastrukturu i telekomunikacije, 11) Odbor za obrazovanje, nauku, tehnološki razvoj i informatičko društvo, 12) Odbor za Kosovo i Metohiju, 13) Odbor za kulturu i informisanje, 14) Odbor za rad, socijalna pitanja, društvenu uključenost i smanjenje siromaštva, 15) Odbor za zdravlje i porodicu, 16) Odbor za zaštitu životne sredine, 17) Odbor za evropske integracije, 18) Odbor za administrativno-budžetska i mandatno-imunitetska pitanja, 19) Odbor za kontrolu službi bezbjednosti.

U članu 68 navodi se da Narodna skupština obrazuje anketni odbor, odnosno komisiju, radi sagledavanja stanja u određenoj oblasti i utvrđivanja činjenica o pojedinim pojavama ili događajima. Odlukom o

obrazovanju anketnog odbora utvrđuje se sastav i zadatak odbora, kao i rok za njegovo izvršenje. Odlukom o obrazovanju komisije utvrđuje se njen zadatak i sastav.

2.3. Članstvo u radnim tijelima

Analizom sadržaja ustava i poslovnika parlamenta devet zemlja koje su obuhvaćene istraživanjem identifikovane su glavne sličnosti i razlike u sastavu, broju članova i raspodjeli mjesta u radnim tijelima.

Pravnu osnovu za članstvo u radnim tijelima gotovo svih zemlja koje su obuhvaćene istraživanjem pruža poslovnik o radu parlamenta. Sa druge strane, ustavi **Portugala, Finske i Češke** sadrže odredbe koje se odnose na članstvo u radnim tijelima.

Članovi radnih tijela parlamenta svih devet zemalja se biraju iz reda poslanika, sa izuzetkom **Hrvatske**, gdje pored poslanika, status punopravnog člana radnog tijela imaju i predstavnici raznih naučnih, kulturnih i ekonomskih udruženja.

U parlamentu **Estonije, Njemačke, Portugala i Srbije** sastav radnih tijela odgovara proporcionalno podjeli mjesta među poslaničkim grupama. Osim toga, u Estoniji Predsjedništvo Parlamenta (*The Board of the Riigikogu*)⁵ imenuje poslanike Parlamenta koji ne pripadaju poslaničkim grupama (*non-attached Members of the Riigikogu*) za članove stalnih radnih tijela. Takođe, predsjednik Parlamenta Njemačke imenuje poslanike koji ne pripadaju poslaničkim grupama (*non-attached Members of the Bundestag*) kao članove radnih tijela koji mogu učestvovati u raspravi bez prava glasa (član 57 Poslovnika). U Portugalu parlament određuje raspodjelu mjesta među poslaničkim grupama na prijedlog predsjednika parlamenta koji prethodno konsultuje Konferenciju lidera⁶. Tom prilikom se određuje koji će poslanici koji nijesu članovi poslaničkih grupa (*unregistered Members*) i oni koji su samostalni predstavnici političke partije (*sole representatives of a political party*) biti članovi radnih tijela.

U **Hrvatskoj**, sastav radnog tijela odgovara partijskom sastavu Parlamenta. U **Poljskoj**, Predsjedništvo Parlamenta⁷ određuje sastav radnih tijela, pri čemu je način raspodjele mjesta u radnim tijelima definisan samo za tri od dvadeset i pet radnih tijela.

U **Sloveniji**, pri raspodjeli mjesta u pojedinim radnim tijelima, Kolegijum predsjednika (*the Council of the President*)⁸ uzima u obzir odnos između poslanika vladajuće koalicije i poslanika opozicije. Svaka poslanička grupa ima najmanje jedno mjesto u svakom radnom tijelu. Pri određivanju sastava radnih tijela i raspodjeli mjesta u njima, Kolegijum može uzeti u obzir poslaničku grupu nezavisnih poslanika (*unaffiliated deputies*)⁹. Osim toga, pri raspodjeli vodećih pozicija u radnim tijelima, vodi se računa o

---

⁵ Prema Poslovniku o radu Parlamenta Estonije, Predsjedništvo Parlamenta čine predsjednik i potpredsjednici Parlamenta.

⁶ Prema Poslovniku o radu portugalskog Parlamenta, Konferenciju lidera čine predsjednici poslaničkih grupa i njihovi zamjenici.

⁷ Prema Poslovniku o radu poljskog Parlamenta, Predsjedništvo Parlamenta čine predsjednik i potpredsjednici Parlamenta.

⁸ Prema Poslovniku o radu Parlamenta Slovenije Kolegijum predsjednika čine predsjednik i potpredsjednici Parlamenta, lideri poslaničkih grupa i poslanici nacionalnih zajednica.

⁹ Poslovnik o radu Parlamenta Slovenije propisuje da poslaničku grupu nezavisnih poslanika (*unaffiliated deputies*) formiraju poslanici koji su izabrani sa izbornih lista (*voters' lists*) i poslanici čije je članstvo u političkim partijama prekinuto.

veličini poslaničke grupe, raspodjeli drugih mjesta u Parlamentu, kao i članstvu poslanika u delegacijama pri međunarodnim parlamentarnim institucijama, međunarodnim organizacijama i međunarodnim tijelima. Poslanici nacionalnih zajednica su članovi Komisije za nacionalne zajednice, a većinu mjesta u Komisiji za nadzor javnih finansija i Komisiji za nadzor obavještajnih i bezbjednosnih službi imaju poslanici opozicionih poslaničkih grupa.

U **Češkoj**, sva radna tijela se formiraju u skladu sa principom proporcionalne zastupljenosti, dok u **Finskoj**, Ustav i Poslovnik ne sadrže specifične odredbe koje se odnose na raspodjelu mjesta među partijama u radnim tijelima.

Radna tijela parlamenta svih zemalja imaju predsjednika i zamjenika, s tim što u poljskom parlamentu oni formiraju Predsjedništvo, a u portugalskom Rukovodstvo (*the officers*). U **Estoniji**, **Finskoj**, **Srbiji** i **Poljskoj**, predsjednika i zamjenika radnog tijela bira radno tijelo iz reda svojih članova. U **Njemačkoj** i **Češkoj**, predsjednika i zamjenika, takođe, bira radno tijelo, s tim što je u Njemačkoj za izbor na obje funkcije potrebna saglasnost Savjeta starijina, a u Češkoj za izbor predsjednika saglasnost Parlamenta. U **Portugalu**, predsjednici radnog tijela biraju se iz poslaničkih grupa proporcionalno broju poslanika u svakoj grupi. Poslaničke grupe biraju predsjednike po principu prioriteta, počevši od poslaničkih grupa sa najvećim brojem mjesta u Parlamentu. U **Hrvatskoj** predsjednik i zamjenik radnog tijela se biraju među poslanicima Parlamenta u skladu sa partijskom zastupljenošću u Parlamentu.

Od svih zemalja koje su obuhvaćene istraživanjem samo se u **Sloveniji** prilikom raspodjele vodećih mjesta u radnim tijelima vodi računa o parlamentarnoj manjini. Funkcije predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg danog radnog tijela, po pravilu, vrše poslanici različitih poslaničkih grupa. Ako predsjedavajući radnog tijela pripada jednoj od poslaničkih grupa vladajuće koalicije, funkciju zamjenika predsjedavajućeg će, po pravilu, vršiti član opozicione poslaničke grupe i obrnuto. Vodeće pozicije u Komisiji za nadzor javnih finansija i Komisiji za nadzor obavještajnih i bezbjednosnih službi imaju poslanici opozicionih poslaničkih grupa.

Poslovnik o radu parlamenta **Estonije**, **Finske**, **Poljske**, **Portugala** i **Češke** sadrži specifične odredbe koje se odnose na izuzeće iz članstva radnih tijela. U Estoniji, Poljskoj i Češkoj, članovi radnog tijela ne mogu biti članovi vlade. U Estoniji i Češkoj, predsjednik i potpredsjednici Parlamenta ne mogu biti članovi stalnih radnih tijela, uz izuzetak Odbora za pitanja Evropske unije u Estoniji i Organizacionog odbora u Češkoj.

Poslanik estonskog Parlamenta može biti član jednog stalnog radnog tijela, a može biti i član Odbora za pitanja Evropske Unije, izabranih radnih tijela, istražnih odbora i studijskih odbora. Poslanici poljskog i češkog parlamenta mogu biti članovi dva radna tijela, s izuzetkom Mandatno-imunitetskog odbora, Odbora za peticije i Organizacionog odbora u Češkoj. Poslanik finskog Parlamenta koji je već izabran za člana dva radna tijela ima pravo da odbije članstvo u dodatnim radnim tijelima. Iz opravdanog razloga, na zahtjev poslanika, Parlament ga može razriješiti članstva u radnom tijelu. Poslanik portugalskog Parlamenta može biti član jednog stalnog radnog tijela i zamjenik člana drugog. Međutim, pod posebnim uslovima, jedan poslanik može biti ovlašten da bude član ili zamjenik člana dva ili tri stalna radna tijela.

U Poslovniku o radu parlamenta **Hrvatske**, **Njemačke**, **Slovenije**, **Srbije** ne postoje specifične odredbe koje se odnose na izuzeće iz članstva radnih tijela.

U **Finskoj, Hrvatskoj i Srbiji**, propisan je ukupan broj članova stalnih radnih tijela. U Finskoj broj članova privremenog radnog tijela određuje Parlament, a u Hrvatskoj se sastav radnih tijela koja nijesu osnovana Poslovníkom hrvatskog Parlamenta uređuje Odlukom o osnivanju tog radnog tijela. U **Estoniji** broj članova određuje Predsjedništvo estonskog Parlamenta, sa izuzetkom Odbora za pitanja Evropske Unije, gdje je propisano da ima najmanje 15 članova. Parlament **Njemačke** određuje ukupan broj članova svakog radnog tijela, Parlament **Poljske** na prijedlog Predsjedništva Parlamenta¹⁰ i u konsultacijama sa Savjetom starješina¹¹, odlučuje o sastavu radnog tijela, a u **Portugalu** Parlament određuje broj članova svakog radnog tijela na prijedlog predsjednika Parlamenta koji prethodno konsultuje Konferenciju lidera. U **Sloveniji**, ukupan broj članova radnog tijela mora biti neparan. Pri utvrđivanju broja članova pojedinih poslaničkih grupa u svakom radnom tijelu, Kolegijum predsjednika uzima u obzir veličinu (broj članova) poslaničke grupe. U **Češkoj**, sva radna tijela se formiraju u skladu sa principom proporcionalne zastupljenosti.

Poslovníkom parlamenta **Estonije** predviđeno je da poslanička grupa može imenovati do dva poslanika kao zamjene za svakog člana koji predstavlja poslaničku grupu u stalnom radnom tijelu. Ustav **Finske** propisuje da svako radno tijelo treba da ima određeni broj zamjenika članova, pri čemu Poslovník finskog Parlamenta predviđa tačan broj alternativnih članova stalnih radnih tijela, dok o broju alternativnih članova privremenog radnog tijela odlučuje Parlament. Poslovník Parlamenta **Njemačke** propisuje da poslaničke grupe imaju pravo da imenuju zamjenike članova radnih tijela.

Od svih zemalja koje su obuhvaćene istraživanjem, samo u **Portugalu** svako stalno radno tijelo može, ako to nalažu tačke dnevnog reda, da imenuje i ovlasti privremene članove (*non-permanent members*) koji uživaju sva prava stalnih članova, izuzev prava glasa. Poslovníci o radu parlamenata **Hrvatske, Poljske, Slovenije, Srbije i Češke** ne predviđaju mogućnost imenovanja zamjene odsutnog člana.

Češka

Raspodjela mjesta u radnim tijelima: Pravnu osnovu za članstvo u radnim tijelima češkog Parlamenta pruža Ustav Češke Republike i Poslovník o radu Parlamenta Češke Republike.

Prema Poslovníku o radu češkog Parlamenta, sva radna tijela se formiraju u skladu sa principom proporcionalne zastupljenosti, osim ako nije drugačije propisano Poslovníkom. Radno tijelo bira predsjednika i njegovog zamjenika na konstitutivnom sastanku, pri čemu izbor predsjednika mora da potvrdi Parlament.

Izuzeće iz članstva: Ustav Češke Republike predviđa da poslanik ili senator koji je član Vlade ne može biti predsjednik ili potpredsjednik Predstavničkog doma ili Senata, niti član radnog tijela Parlamenta, istražne komisije ili komisije. Shodno tome, i Poslovník propisuje da poslanici koji obavljaju funkciju ministra ne mogu biti članovi radnog tijela Parlamenta.

---

¹⁰ Prema Poslovníku o radu poljskog Parlamenta, Predsjedništvo Parlamenta čine predsjednik i potpredsjednici Parlamenta.

¹¹ Prema Poslovníku o radu poljskog Parlamenta, Savjet starješine čine predsjednici i potpredsjednici Parlamenta, predsjednici klubova ili njihovi zamjenici, predstavnici saveza (*alliances*) i poslaničkih klubova, ukoliko ih čini najmanje 15 poslanika, kao i predstavnici poslaničkih grupa koje na dan početka mandata Parlamenta predstavljaju odvojenu listu kandidata (*separate list of candidates*).

Osim toga, u Poslovniku se navodi da predsjednik i potpredsjednici Parlamenta mogu biti članovi samo Organizacionog odbora. Pored Mandatno-imunitetskog odbora, Odbora za peticije i Organizacionog odbora, svaki poslanik može biti član najviše dva radna tijela, a može predsjedavati samo jednim radnim tijelom.

Estonija

Raspodjela mjesta u radnim tijelima: Pravnu osnovu za sastav i broj članova u radnim tijelima Parlamenta Republike Estonije pruža Poslovnik o radu Parlamenta.

Broj članova stalnih radnih tijela estonskog Parlamenta određuje Predsjedništvo Parlamenta. Odbor za pitanja Evropske Unije ima najmanje 15 članova, uključujući barem jednog člana ili alternativnog člana iz svakog stalnog radnog tijela.

Broj mjesta u radnim tijelima Parlamenta Estonije propisan za poslaničke grupe Parlamenta (*factions*) proporcionalan je broju članova svake poslaničke grupe. Poslaničke grupe imenuju svoje članove u stalna radna tijela. Poslanička grupa može imenovati do dva alternativna člana kao zamjene za svakog člana koji predstavlja poslaničku grupu u stalnom radnom tijelu i o tome obavještava predsjednika Parlamenta i predsjednika radnog tijela u pisanoj formi. Predsjedništvo Parlamenta imenuje poslanike Parlamenta koji ne pripadaju poslaničkim grupama (*non-attached Members of the Riigikogu*) za članove stalnih radnih tijela na osnovu želje poslanika Parlamenta i u interesu organizacije posla.

Poslanička grupa usvaja odluku o imenovanju svojih članova i alternativnih članova stalnih radnih tijela Parlamenta u roku od pet radnih dana od utvrđivanja broja mjesta koja pripadaju poslaničkoj grupi. Poslanička grupa ima pravo na izmjenu ove odluke. Sastav stalnih radnih tijela i promjene sastava odobrava Predsjedništvo Parlamenta.

Radno tijelo na prvoj sjednici bira, iz reda svojih članova, predsjednika i zamjenika predsjednika radnog tijela.

Izuzeće iz članstva: Ustav Estonije predviđa da poslanici parlamenta ne mogu obavljati ni jednu drugu državnu funkciju, pri čemu se precizira da će mandat poslanika Parlamenta biti suspendovan u slučaju imenovanja za člana Vlade. Shodno tome, u članu 31 Poslovnika estonskog Parlamenta predviđeno je da se funkcija predsjednika ili zamjenika predsjednika radnog tijela Parlamenta, između ostalog, prekida suspenzijom mandata kao poslanika Parlamenta u slučaju imenovanja za člana Vlade.

Pored toga, Poslovnik estonskog Parlamenta propisuje da predsjednik i potpredsjednici Parlamenta nijesu članovi stalnih radnih tijela, uz izuzetak Odbora za pitanja Evropske unije, niti su zamjenici članova radnih tijela. Poslanik Parlamenta je član jednog stalnog radnog tijela, a može biti i član Odbora za pitanja Evropske unije, izabranih radnih tijela, istražnih odbora i studijskih odbora.

Finska

Raspodjela mjesta u radnim tijelima: Pravnu osnovu za članstvo u radnim tijelima finskog Parlamenta pruža Ustav Republike Finske i Poslovnik o radu Parlamenta.

Ustav propisuje broj članova stalnih radnih tijela. Prema članu 35 Ustava Veliki odbor treba da ima 25 članova, a Odbor za Ustav, Odbor za vanjske poslove i Odbor za finansije najmanje 17. Ostala stalna radna tijela treba da imaju najmanje 11 članova. Osim toga, svaki Odbor treba da ima određeni broj alternativnih članova. Ustav predviđa da Parlament bira članove radnog tijela konsenzusom ili proporcionalnim glasanjem (*proportional vote*).

Poslovnik o radu finskog Parlamenta propisuje ukupan broj članova, kao i broj alternativnih članova stalnih radnih tijela. Broj članova i alternativnih članova privremenog radnog tijela određuje Parlament na prijedlog Kolegijuma predsjednika (*Speaker's Council*)¹².

Članom 8 Poslovnika pod nazivom „Članstvo u radnim tijelima“ predviđeno je da Veliki odbor ima 25 članova i 13 alternativnih članova. Stalna radna tijela imaju 17 članova i devet alternativnih članova, gdje je izuzetak Odbor za finansije koji ima 21 člana i 19 alternativnih članova i Odbor za reviziju sa 11 članova i šest alternativnih članova.

U slučaju potrebe, Parlament, na prijedlog radnog tijela, može donijeti odluku o povećanju broja alternativnih članova u Velikom odboru ili broja članova ili alternativnih članova u nekom drugom radnom tijelu.

Predsjednik i zamjenik predsjednika Parlamenta imaju pravo da učestvuju na sjednicama radnih tijela. Kada Veliki odbor razmatra zakonodavna pitanja, svaki poslanik ima pravo da prisustvuje sastanku.

Radno tijelo, iz reda svojih članova, bira predsjednika i zamjenika predsjednika radnog tijela.

Izuzeće iz članstva: U članu 9 Poslovnika o radu Parlamenta pod nazivom „Izuzeće iz članstva“ (*Excuse from membership*), navedeno je da poslanik koji je već izabran za člana dva radna tijela ima pravo da odbije članstvo u dodatnim radnim tijelima. Iz opravdanog razloga, na zahtjev poslanika, Parlament ga može razriješiti članstva u radnom tijelu.

Hrvatska

Raspodjela mjesta u radnim tijelima: Pravni osnov za sastav i broj članova u radnim tijelima Parlamenta Republike Hrvatske pruža Poslovnik o radu Parlamenta.

Prema Poslovniku o radu Parlamenta Hrvatske, radno tijelo Parlamenta čine predsjednik, zamjenik predsjednika i određeni broj članova. Predsjednik, zamjenik predsjednika i članovi se biraju među poslanicima u Parlamentu. Sastav radnog tijela odgovara partijskom sastavu Parlamenta.¹³

---

¹² Prema Poslovniku o radu finskog Parlamenta, Kolegijum predsjednika čine predsjednik Parlamenta, zamjenici predsjednika Parlamenta i predsjednici radnih tijela.

Poslovníkom Parlamenta propisan je ukupan broj članova svakog radnog tijela. Odbor za vanjsku politiku, Odbor za unutrašnju politiku i nacionalnu bezbjednost, Odbor za turizam, Odbor za porodicu, omladinu i sport, Odbor za useljništvo, Odbor za ratne veterane, Odbor za prostorno uređenje i zaštitu životne sredine, Odbor za pomorstvo, promet i veze, Odbor za izbor, imenovanja i upravne poslove, Odbor za predstavke i pritužbe, Odbor za evropske integracije i Odbor za ravnopravnost polova imaju predsjednika, potpredsjednika i po 11 članova. Mandatno-imunitetno povjerenstvo ima predsjednika, potpredsjednika i sedam članova.

Odbor za Ustav, Poslovník i politički sistem, Odbor za pravosuđe, Odbor za poljoprivredu i šumarstvo imaju predsjednika, potpredsjednika i 11 članova iz reda poslanika, a još šest članova Odbora imenuje se iz reda javnih, naučnih i stručnih radnika.

Odbor za finansije i državni budžet i Odbor za ekonomiju, razvoj i obnovu, imaju predsjednika, potpredsjednika i 11 članova iz reda poslanika, a još šest članova Odbora može se imenovati i to: po jedan iz reda predstavnika sindikata većeg nivoa, udruženja poslodavaca i Hrvatske ekonomske komore, te tri predstavnika naučnih i stručnih institucija.

Odbor za zakonodavstvo ima predsjednika, potpredsjednika i 11 članova iz reda poslanika, a još devet članova Odbora imenuje se i to: šest iz reda javnih, naučnih i stručnih radnika, te po jedan iz reda predstavnika sindikata višeg nivoa, udruženja poslodavaca i uglednih pravnika iz prakse.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina ima predsjednika, potpredsjednika i 13 članova iz reda poslanika, a još šest članova može se imenovati i to: dva iz reda predstavnika vjerskih zajednica, (jedan predstavnik Katoličke crkve i jedan predstavnik svih drugih vjerskih zajednica), dva predstavnika udruženja za zaštitu ljudskih prava, te dva predstavnika interesnih udruženja žena i mladih. U Odboru mora biti najmanje jedan poslanik izabran iz reda svih nacionalnih manjina koje imaju poslanika u Parlamentu.

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo ima predsjednika, potpredsjednika i 11 članova iz reda poslanika, a još šest članova Odbora može se imenovati i to: dva iz reda predstavnika sindikata višeg nivoa, jedan iz udruženja poslodavaca, jedan iz Hrvatske privredne komore, jedan iz Hrvatske zanatske komore i jedan iz Hrvatske ljeekarske komore.

Odbor za obrazovanje, nauku i kulturu ima predsjednika, potpredsjednika i 11 članova iz reda poslanika, a još šest članova Odbora može se imenovati i to: dva iz područja nauke, dva iz područja obrazovanja i dva iz područja kulture.

Predsjednika i potpredsjednika Odbora za međuparlamentarnu saradnju bira Parlament iz reda poslanika koji su izabrani u stalna predstavništva Parlamenta u međunarodnim parlamentarnim institucijama, a članovi Odbora su svi članovi navedenih predstavništva.

Odbor za informisanje, informatizaciju i medije ima predsjednika, potpredsjednika i 11 članova iz reda poslanika, a još šest članova Odbora može se imenovati i to: dva iz medija, dva iz nauke i dva iz udruženja.

Odbor za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu ima predsjednika, potpredsjednika i 11 članova iz reda poslanika, a još devet članova Odbora može se imenovati na prijedlog predstavničkog tijela jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave i to: po jedan iz Zagreba, Osijeka, Splita i Rijeke, dva iz jedinica područne (regionalne) samouprave, dva iz jedinica lokalne samouprave-opštine (jedan iz kontinentalnog, a jedan iz priobalnog dijela Republike Hrvatske), te jedan iz reda uglednih pravника.

Sastav radnih tijela koja nijesu osnovana Poslovníkom Parlamenta uređuje se Odlukom o osnivanju tog radnog tijela.

Izuzće iz članstva: Poslovníkom o radu Parlamenta Hrvatske nije predviđeno izuzće iz članstva radnih tijela.

Njemačka

Raspodjela mjesta u radnim tijelima: Pravnu osnovu za sastav i broj članova u radnim tijelima Parlamenta Savezne Republike Njemačke pruža Poslovník o radu Parlamenta.

Što se tiče broja članova radnih tijela, Parlament utvrđuje sistem za određivanje sastava radnih tijela i broja članova, u skladu sa članom 12 Poslovníka o radu u kojem je precizirano da sastav radnih tijela i Savjeta starješina (*Council of Elders*)¹⁴, kao i imenovanje predsjednika treba da bude proporcionalno veličini poslaničkih grupa (*parliamentary groups*). U principu, svaki poslanik je član nekog radnog tijela. Poslaničke grupe postavljaju članove radnih tijela i njihove zamjenike. Takođe, predsjednik imenuje poslanike koji ne pripadaju poslaničkim grupama (*non-attached Members of the Bundestag*) kao članove radnih tijela koji mogu učestvovati u raspravi bez prava glasa.

Prema Poslovníku, dozvoljeno je da sastancima radnih tijela prisustvuje po jedan predstavnik svake poslaničke grupe, u cilju pružanja pomoći poslanicima. Osim toga, propisano je da predsjednici poslaničkih grupa imaju pravo da učestvuju na svim sastancima radnih tijela i specijalnih radnih tijela bez prava glasa, pri čemu mogu dati uputstva članovima svake poslaničke grupe. Istovremeno, poslanici koji nijesu članovi radnog tijela mogu prisustvovati sastancima koji nijesu javni bez uzimanja učešća u raspravi, izuzev ako Parlament ne odluči da ograniči pristup sastancima pojedinih radnih tijela. Ovo ograničenje može biti nametnuto kao posljedica razmatranja posebnih pitanja iz djelokruga radnih tijela.

Radna tijela imenuju predsjedavajućeg i njegovog zamjenika, u skladu sa dogovorima postignutim na Savjetu starješina.

Izuzće iz članstva: Poslovníkom o radu Parlamenta Njemačke nije predviđeno izuzće iz članstva radnih tijela.

---

¹⁴ Poslovník o radu Parlamenta Njemačke propisuje da Savjet starješina čine predsjednik, potpredsjednici i dvadeset i tri člana koje imenuju poslaničke grupe.

Poljska

Raspodjela mjesta u radnim tijelima: Pravnu osnovu za sastav i broj članova u radnim tijelima Parlamenta Republike Poljske pruža Poslovnik o radu Parlamenta.

Prema Poslovniku o radu, Parlament, na prijedlog Predsjedništva Parlamenta i u konsultacijama sa Savjetom starješina, odlučuje o članstvu u radnim tijelima. Poslovníkom o radu propisan je sastav i broj članova tri stalna radna tijela Parlamenta: Odbora za posebne poslove, Odbora za etiku poslanika i Odbora za poslove Evropske unije.

Članom 137 Poslovnika utvrđeno je da Odbor za posebne poslove čini najviše devet poslanika. Parlament, na prijedlog Predsjedništva Parlamenta, rezolucijom utvrđuje broj članova Odbora. Kandidate za članove Odbora imenuju predsjednici poslaničkih klubova ili poslaničkih grupa¹⁵ od najmanje 35 poslanika. Prijedlozi se podnose predsjedniku Parlamenta. Parlament, na prijedlog Predsjedništva Parlamenta u konsultaciji sa Savjetom starješina, u zajedničkom glasanju određuje članstvo u Odboru. Na prvoj sednici, Odbor iz reda svojih članova bira Predsjedništvo, koje se sastoji od predsjednika i ne više od dva zamjenika.

Odbor za etiku poslanika čini po jedan član iz svakog poslaničkog kluba. Kandidate za članstvo u Odboru imenuju predsjednici klubova. Odbor za poslove Evropske unije ne može imati više od 46 članova. Sastav Odbora treba da bude proporcionalan veličini poslaničkih klubova i saveza (*alliances*)¹⁶ koje čini najmanje 15 poslanika.

Na prvoj sjednici, radno tijelo, iz reda svojih članova, bira Predsjedništvo, koje čine predsjednik i njegov zamjenik. Radno tijelo imenuje i razrešava članove svog Predsjedništva većinom glasova, javnim glasanjem.¹⁷

Izuzće iz članstva: Prema članu 7 Poslovnika o radu Parlamenta poslanici mogu biti članovi dva radna tijela pod uslovom da nijesu članovi Savjeta ministara ili državni sekretari. Članstvo poslanika u radnom tijelu prekida se u slučaju imenovanja za člana Savjeta ministara ili državnog sekretara.

Portugal

---

¹⁵ Poslovnik o radu poljskog Parlamenta propisuje da poslanici Parlamenta mogu da formiraju poslaničke klubove i poslaničke grupe u skladu sa političkim principima. Klub treba da čini najmanje 15, a grupu najmanje tri poslanika. Ni jedan poslanik ne može biti član više od jednog kluba ili grupe.

¹⁶ Prema Poslovníku o radu poljskog Parlamenta, poslanički klubovi i poslaničke grupe mogu formirati zajedničko predstavništvo (savez) u okviru Savjeta starješina.

¹⁷ Poslovnik o radu poljskog Parlamenta propisuje da se prijedlog za razrešenje člana Predsjedništva odbora razmatra najranije nakon tri dana od podnošenja, a najkasnije u roku od trideset dana. Ostavka člana Predsjedništva sa funkcije nastupa na dan kada je podnio pismenu izjavu o tome.

Raspodjela mjesta u radnim tijelima: Pravnu osnovu za sastav i članstvo u radnim tijelima Parlamenta Republike Portugala pruža Ustav Portugala i Poslovnik o radu Parlamenta.

Članom 178 Ustava Portugala propisano je da se predsjedavanje u radnim tijelima dijeli među poslaničkim grupama u skladu sa brojem poslanika u grupi. Sastav radnih tijela određuje se u skladu sa brojem mjesta koja svaka partija ima u Parlamentu.

Poslovníkom o radu Parlamenta predviđeno je da sastav radnih tijela odgovara proporcionalnoj raspodjeli mjesta među poslaničkim grupama (*parliamentary groups*) u Parlamentu. Parlament određuje broj članova svakog radnog tijela i raspodjelu mjesta među poslaničkim grupama na prijedlog predsjednika Parlamenta koji prethodno konsultuje Konferenciju lidera. Tom prilikom se određuje koji će poslanici, koji nijesu članovi poslaničkih grupa (*unregistered members*), i poslanici koji su samostalni predstavnici političke partije (*sole representatives of a political party*) biti članovi radnih tijela.

Izuzetno, radna tijela mogu imati kombinovanu strukturu sa stalnim i privremenim članovima u zavisnosti od tačaka dnevnog reda. Takav sastav radnog tijela treba da bude u skladu sa sljedećim:

- a. Stalna mjesta se dijele u skladu sa principom reprezentativnosti i proporcionalne podjele mjesta među poslaničkim grupama u Parlamentu.
- b. Svako stalno radno tijelo imenuje i ovlašćuje svoje privremene članove koji uživaju sva prava stalnih članova, izuzev prava glasa.

Ovlaštenje za imenovanje poslanika u radna tijela imaju poslaničke grupe u roku koji odredi predsjednik Parlamenta. Ukoliko neka poslanička grupa ne želi ili nije u mogućnosti da imenuje svoje predstavnike, upražnjena mjesta ne popunjavaju poslanici iz drugih poslaničkih grupa. Poslanici koji nijesu članovi poslaničke grupe mogu navesti kojem radnom tijelu žele da pripadaju, a nakon konsultovanja Konferencije lidera predsjednik Parlamenta će odrediti radno tijelo ili radna tijela kojima će svaki takav poslanik pripadati.

Poslanici se imenuju u stalna radna tijela za svaki saziv. Svako radno tijelo obavještava predsjednika Parlamenta o sastavu svog rukovodstva, nakon čega se to objavljuje u Službenom listu (*Journal*).

U slučaju da radno tijelo razmatra prijedlog zakona ili prijedlog rezolucije poslanika, poslanici koji su zaduženi za njihovu izradu mogu učestvovati na sjednici radnog tijela, bez prava glasa. Bilo koji poslanik može prisustvovati sjednicama, a ako radno tijelo to dozvoli, može učestvovati u raspravi, ali bez prava glasa.

Rukovodstvo svakog radnog tijela sastoji se od jednog predsjednika i dva ili više zamjenika, izabrana na prvoj sjednici radnog tijela koju saziva i kojom predsjedava predsjednik Parlamenta, a gdje svaki poslanik ima jedan glas. Predsjednici radnih tijela se biraju iz poslaničkih grupa proporcionalno broju poslanika u svakoj grupi. Poslaničke grupe biraju predsjednike po principu prioriteta, počevši od poslaničkih grupa sa najvećim brojem mjesta u Parlamentu.

Poslanik prestaje da bude član radnog tijela:

- a) ako prestane da bude član poslaničkog kluba koji ga je predložio;

- b) ako to sam traži;
- c) kada ga njegov poslanički klub zamijeni u radnom tijelu;
- d) ako ne prisustvuje na četiri sjednice radnog tijela čiji je član u jednom sazivu, sem ako je do toga došlo iz opravdanih razloga.

Izuzeće iz članstva: Poslovníkom o radu portugalskog Parlamenta predviđeno je da poslanik može biti član jednog stalnog radnog tijela i zamjenik člana drugog. Međutim, poslanik može biti ovlašten da bude član ili zamjenik člana: a) najviše tri stalna radna tijela, ako zbog broja poslanika koji mu pripadaju, njegova poslanička grupa ne može imati predstavnike u svim radnim tijelima; b) najviše dva stalna radna tijela, ako bi to bilo neophodno kako bi sastav radnog tijela odgovarao proporcionalnoj podjeli mjesta među poslaničkim klubovima.

Slovenija

Raspodjela mjesta u radnim tijelima: Pravnu osnovu za sastav i broj članova u radnim tijelima slovenačkog Parlamenta pruža Poslovník o radu Parlamenta.

Prema Poslovníku o radu Parlamenta Republike Slovenije, radna tijela parlamenta čine predsjedavajući, jedan zamjenik predsjedavajućeg i članovi. Ukupan broj članova radnog tijela mora biti neparan.

Funkcije predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg danog radnog tijela, po pravilu, vrše poslanici različitih poslaničkih grupa. Ako predsjedavajući radnog tijela pripada jednoj od poslaničkih grupa vladajuće koalicije, funkciju zamjenika predsjedavajućeg će, po pravilu, vršiti član opozicione poslaničke grupe i obrnuto. Vodeće pozicije i većinu mjesta u Komisiji za nadzor javnih finansija i Komisiji za nadzor obaveštajnih i bezbjednosnih službi imaju poslanici opozicionih poslaničkih grupa.

Pri utvrđivanju broja članova pojedinih poslaničkih grupa u svakom radnom tijelu, Kolegijum predsjednika uzima u obzir veličinu (broj članova) poslaničke grupe. Pri raspodjeli mjesta u pojedinim radnim tijelima, Kolegijum uzima u obzir odnos između poslanika vladajuće koalicije i poslanika opozicije. Prema opštem pravilu, svakoj poslaničkoj grupi je garantovano najmanje jedno mjesto u svakom radnom tijelu.

Pri određivanju sastava radnih tijela i raspodjeli mjesta u njima, Kolegijum može uzeti u obzir poslaničku grupu nezavisnih poslanika (*unaffiliated deputies*). Osim toga, pri raspodjeli vodećih pozicija u radnim tijelima, vodi računa o veličini poslaničke grupe, raspodjeli drugih mjesta u Parlamentu, kao i o članstvu poslanika u delegacijama pri međunarodnim parlamentarnim institucijama, međunarodnim organizacijama i međunarodnim tijelima.

Poslaničke grupe imenuje svoje članove u pojedinačna radna tijela u skladu sa brojem mjesta na koje imaju pravo u datom radnom tijelu i obavještavaju predsjednika Parlamenta o tome.

Poslanik ima pravo i obavezu da izjavi u kojem radnom tijelu želi da bude. On izjavu prosljeđuje lideru poslaničke grupe čiji je član. Ukoliko poslanik nije član nijedne poslaničke grupe, prosljeđuje izjavu u pisanoj formi predsjedniku Parlamenta. Poslanici nacionalnih zajednica su članovi Komisije za

nacionalne zajednice. Oni predsjedniku Parlamenta prosljeđuju izjave u pisanoj formi u vezi sa drugim radnim tijelima čiji članovi žele da budu.

Nakon imenovanja predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg i imenovanja članova radnih tijela sastav radnih tijela objavljuje se u Službenom listu Parlamenta Slovenije. Promjene u sastavu radnih tijela objavljuju se na isti način.

Izuzeće iz članstva: Poslovníkom o radu Parlamenta Slovenije nije predviđeno izuzeće iz članstva radnih tijela

Srbija

Raspodjela mjesta u radnim tijelima: Pravnu osnovu za sastav i broj članova u radnim tijelima Parlamenta Republike Srbije pruža Poslovníkom o radu.

Poslovníkom o radu Parlamenta Srbije definiše broj članova svih radnih tijela. Naime, sva radna tijela imaju 17 članova, osim Odbor za kontrolu službi bezbjednosti koji ima devet. Odbor za prava djeteta, koji je posebno stalno radno tijelo, čini predsjednik Parlamenta kao predsjednik Odbora, potpredsjednici Parlamenta, predstavnici poslaničkih grupa u Parlamentu i predsjednik Odbora za rad, socijalna pitanja, društvenu uključenost i smanjenje siromaštva.

Poslaničke grupe predlažu kandidate za članove i zamjenike članova radnih tijela, srazmjerno broju narodnih poslanika poslaničke grupe u odnosu na ukupan broj narodnih poslanika u Parlamentu. U sastavu radnih tijela prilikom utvrđivanja srazmjernog učešća poslaničkih grupa u ukupnom broju članova i zamjenika članova radnih tijela, obezbjeđuje se većina onih partija koje čine parlamentarnu većinu. Narodni poslanik može biti član više radnih tijela.

Predsjednik Parlamenta podnosi Parlamentu prijedlog odluke o izboru članova i zamjenika članova radnih tijela na osnovu prijedloga poslaničkih grupa. O prijedlogu odluke odlučuje se u cjelini, javnim glasanjem. Članovi i zamjenici članova radnih tijela su izabrani ako je za prijedlog glasala većina od ukupnog broja narodnih poslanika. Ako prijedlog odluke ne bude usvojen, postupak se ponavlja.

Radno tijelo na prvoj sjednici bira, iz reda svojih članova, predsjednika i zamjenika predsjednika radnog tijela.

Na prijedlog poslaničke grupe, Parlament može da donese odluku o prestanku dužnosti člana ili zamjenika člana radnog tijela koji je izabran iz reda članova te poslaničke grupe i izboru novog člana ili zamjenika člana radnog tijela. O prestanku dužnosti člana ili zamjenika člana radnog tijela i izboru novog člana ili zamjenika člana radnog tijela, Parlament odlučuje na prvoj narednoj sjednici, po dostavljanju prijedloga poslaničke grupe. Zamjenik člana radnog tijela zamjenjuje člana radnog tijela u slučaju njegovog odsustva ili prestanka dužnosti člana radnog tijela, do izbora novog člana radnog tijela.

Izuzeće iz članstva: Poslovníkom o radu Parlamenta Srbije nije predviđeno izuzeće iz članstva radnih tijela.

2.4 Nadležnosti radnih tijela

Analizom pravnih dokumenata država obuhvaćenih istraživanjem, može se zaključiti da radna tijela imaju ključnu ulogu u procesu donošenja zakona i vršenju nadzorne funkcije parlamenta. Radna tijela parlamenta bave se pitanjima iz svog djelokruga, pri čemu imaju veoma važnu ulogu u zakonodavnoj proceduri, bez obzira na to da li se procedura sastoji iz dva ili tri čitanja. Radna tijela razmatraju prijedloge zakona i drugih akata i izrađuju izvještaje koji sadrže mišljenje o prijedlogu zakona, predlažu konačnu odluku parlamentu, razmatraju i podnose amandmane, razmatraju izvještaje koje dostavljaju državni organi, formulišu stavove o pojedinim pitanjima i razmatraju ostala pitanja iz nadležnosti parlamenta. „Pored toga, u nekim ustavnim sistemima radnim telima parlamenta dodeljuju se i druge nadležnosti među kojima su npr. priprema predloga zakona, pravo podnošenja predloga zakona, praćenje primene zakona i sl.”¹⁸ Zaključak u vezi sa tim je da ustavi **Hrvatske** i **Estonije** radnim tijelima, pored vlade, poslanika i grupe poslanika, garantuju pravo zakonodavne inicijative, odnosno podnošenja prijedloga zakona. U **Srbiji**, radna tijela prate izvršavanje zakona i drugih akata, razmatraju godišnji program rada parlamenta i daju saglasnost na akte državnih organa, dok u **Hrvatskoj** u nadležnost radnih tijela spada i razmatranje predstavki i prijedloga koje građani upućuju parlamentu.

Jedna od ključnih uloga radnih tijela parlamenta je sprovođenje nadzora nad izvršnom vlasti na određenom polju, odnosno praćenje primjene vladine politike. U cilju efikasnijeg funkcionisanja parlamenta i obavljanja posla, radna tijela imaju pravo da traže potrebne informacije i objašnjenja od vlade i ministarstava iz njihovog djelokruga, što značajno doprinosi ostvarenju nadzorne uloge parlamenta nad aktivnostima izvršne vlasti. Stoga, radna tijela su stalna sredstva parlamentarnog nadzora vlade. Radna tijela u parlamentima navedenih država imaju pravo da zahtijevaju i dobiju informacije kojima raspolaže vlada, da zahtijevaju prisustvo vlade na sjednicama radnih tijela, s ciljem predstavljanja informacija ili učestvovanja u raspravi prilikom razmatranja određenog prijedloga zakona, kao i da razmatraju plan rada i izvještaje nadležnog ministarstva. U **Finskoj**, **Njemačkoj** i **Češkoj** postoji ustavom zagarantovano pravo radnih tijela na dobijanje informacija od vlade, dok je u ostalim državama obuhvaćenim istraživanjem dato pravo definisano poslovnicima o radu parlamenta. U **Srbiji** je predviđeno da ministri informišu nadležno radno tijelo Narodne skupštine o radu ministarstva svaka tri mjeseca, dok u **Portugalu** radna tijela saslušavaju ministre najmanje četiri puta u toku svakog saziva. Poslovnicima parlamenta **Hrvatske**, **Srbije** i **Poljske** precizirano je da radna tijela mogu tražiti od ministara i vlade da podnesu izvještaj o izvršavanju i sprovođenju zakona i drugih akata. Osim toga, u svim zemljama radna tijela mogu zatražiti od stručnjaka iz različitih oblasti, javnosti ili drugih osoba informacije neophodne za obavljanje posla, što značajno može doprinijeti kvalitetnijem funkcionisanju parlamenta u cjelini.

U cilju pripremanja specifičnih pitanja ili odluka o značajnim temama, parlament može formirati posebna radna tijela. U **Njemačkoj** i **Estoniji** postoji mogućnost formiranja studijskih odbora, s ciljem razmatranja i analize veoma značajnih pitanja. U **Finskoj** postoji Veliki odbor, koji istovremeno funkcioniše kao stalno radno tijelo, a osnovni zadatak mu je bavljenje pitanjima Evropske unije, dok u **Srbiji** kao posebno radno tijelo funkcioniše Odbor za prava djeteta. U **Češkoj**, specifičnu ulogu unutar

---

¹⁸ Pajvančić Mirjana, *Parlamentarno pravo*, Beograd, 2005

parlamenta imaju Mandatno-imunitetski odbor, Organizacioni odbor i Odbor za izbore, a u **Portugalu** Stalni odbor. U **Poljskoj** i **Sloveniji** postoji mogućnost formiranja posebnih radnih tijela koja imaju za cilj razmatranje prijedloga za izmjenu Ustava.

Jedna od važnih uloga parlamenta je i sprovođenje istrage o određenim pitanjima od javnog značaja. U tom smislu, u svim državama obuhvaćenim istraživanjem, postoji mogućnost formiranja istražnih odbora. Osnovu za formiranje ovih odbora u **Finskoj**, **Njemačkoj**, **Hrvatskoj**, **Sloveniji**, **Poljskoj**, **Portugalu** i **Češkoj** pruža ustav. U **Estoniji** i **Srbiji**, mogućnost osnivanja istražnih odbora predviđena je poslovníkom o radu parlamenta.

Češka

Uloga radnih tijela u zakonodavnom postupku: Donji dom češkog Parlamenta primjenjuje zakonodavnu proceduru koja se sastoji iz tri čitanja. Radna tijela imaju ključnu ulogu u drugom čitanju. Pravo zakonodavne inicijative, prema Ustavu Republike Češke i Poslovníku imaju poslanici, grupa poslanika, Senat i Vlada.

U skladu sa članom 87 Poslovníka svi prijedlozi zakona podnose se predsjedniku Parlamenta koji ih dostavlja Organizacionom odboru. Organizacioni odbor predlaže jedno ili više radnih tijela kojima upućuje prijedlog zakona. Radno tijelo kojem prijedlog zakona nije upućen na razmatranje može usmeno ili u pisanom obliku da dostavi mišljenje o datom prijedlogu. Radna tijela kojima je upućen prijedlog zakona na razmatranje, dostavljaju predsjedniku Parlamenta odluku sa preporukama za prihvatanje ili odbijanje prijedloga zakona. Svaki amandman koji predlože radna tijela mora biti precizno formulisan. Svaki izveštaj koji osporava prijedlog zakona ima iste karakteristike kao i odluka i može biti dostavljen predsjedniku Parlamenta, ako ga podrži najmanje jedna petina članova radnog tijela. Predsjednik mora primiti sve odluke nadležnih radnih tijela i izvještaje o odbijanju prijedloga zakona u pisanoj formi i dostaviti ih svim poslanicima najkasnije 24 časa prije drugog čitanja.

Drugo čitanje prijedloga zakona otvara predlagač, a nakon njegovog uvodnog izlaganja, riječ dobija izvjestilac nadležnog radnog tijela. Amandmani i/ili peticije dostavljaju se u pisanoj formi predsjedniku koji ih odmah prosljeđuje. Nakon obavljene rasprave u načelu, Parlament može da vrati prijedlog zakona nadležnom radnom tijelu na ponovno razmatranje. Takođe, po obavljenoj raspravi u pojedinostima, Parlament može vratiti prijedlog zakona radnom tijelu (tijelima) na ponovno razmatranje. Ako tokom drugog čitanja nije podnesen nijedan prijedlog za odbijanje prijedloga zakona, Parlament će glasati o njemu tokom trećeg čitanja nakon obavljene rasprave.

Nadzor nad radom vlade i pravo odbora u odnosu na vladu: Član 38 Ustava Češke Republike predviđa da članovi Vlade mogu prisustvovati sastanku domova parlamenta i njihovih organa. Svaki član Vlade može prisustvovati sjednicama oba doma, njihovim radnim tijelima i komisijama, kao i dobiti riječ kada god to zahtijeva. Ovo takođe važi za sastanke radnog tijela, komisije ili istražne komisije, gdje član Vlade ima pravo na to da ga zastupa zamjenik ili drugi član Vlade, osim ako se njegovo ili njeno lično prisustvo izričito zahtijeva. Članom 39 Poslovníka, utvrđene su dužnosti člana Vlade ili visoko rangiranog državnog funkcionera u vezi sa prisustvom na sastanku radnog tijela, ukoliko radno tijelo to

zatraži od njih. Svaki član vlade ili direktor centralne državne uprave mora biti prisutan lično na sastanku radnog tijela i dostaviti sve tražene informacije i objašnjenja, osim ako su te informacije ili objašnjenja povjerljive ili ako je njihovo otkrivanje zabranjeno zakonom. Svaki član vlade ili njen predstavnik koji prisustvuje sastanku radnog tijela može biti u pratnji stručnjaka. Uz saglasnost radnog tijela, predsjedavajući može pozvati druge osobe da govore (izlažu).

Specifična radna tijela: U skladu sa Poslovníkom, posebnu poziciju imaju Mandatno-imunitetski odbor, Organizacioni odbor i Odbor za izbore. U skladu sa Ustavom, Parlament može da formira istražni odbor u cilju istraživanja pitanja od javnog interesa na prijedlog najmanje jedne petine poslanika. Poslovník predviđa detaljnu proceduru za formiranje istražnog odbora.

Estonija

Uloga radnih tijela u zakonodavnom postupku: U Parlamentu Estonije stalna radna tijela pripremaju prijedloge zakona za raspravu na plenarnom zasijedanju, sprovode nadzor nad vršenjem izvršne vlasti na određenom polju i obavljaju druge funkcije koje se radnim tijelima dodjeljuju zakonom ili odlukom Parlamenta.

Poslovníkom o radu Parlamenta predviđena je primjena zakonodavne procedure koja se sastoji iz tri čitanja. U skladu sa Ustavom Estonije i Poslovníkom o radu Parlamenta, pravo da predlože zakon imaju poslanici, poslanički klubovi, radna tijela i Vlada. Predsjedništvo Parlamenta odlučuje o stavljanju prijedloga zakona i drugih akata u zakonodavnu proceduru Parlamenta u roku od tri radna dana od podnošenja prijedloga zakona. Takođe, među stalnim radnim tijelima, Parlament imenuje matično radno tijelo za taj prijedlog zakona. Prvo čitanje prijedloga zakona stavlja se na dnevni red na prijedlog matičnog radnog tijela. Uz pristanak predlagača, matično radno tijelo može uvesti prijedlog zakona na prvo čitanje u izmijenjenoj formi. Na prvom čitanju razmatraju se opšti principi prijedloga zakona, a počinje izvještajem koji predstavlja predlagač zakona nakon čega predstavnik matičnog radnog tijela daje izvještaj. Pri prvom čitanju otvara se rasprava tokom koje predstavnici poslaničkih klubova daju komentare. Ukoliko tokom rasprave, matično radno tijelo ili poslanički klub ne daju prijedlog za odbacivanje prijedloga zakona, prvo čitanje se završava bez glasanja. Nakon zatvaranja prvog čitanja prijedloga zakona, poslanici, radna tijela i poslanički klubovi Parlamenta mogu matičnom radnom tijelu podnijeti amandmane na prijedloge zakona u pisanoj formi, u roku od deset radnih dana. Na prijedlog matičnog radnog tijela, predsjednik Parlamenta može odrediti drugi rok za podnošenje amandmana. Matično radno tijelo pregleda sve amandmane podnesene u roku i u skladu sa predviđenim uslovima i procedurom, i odlučuje da li da ih uzme u razmatranje prilikom pripreme novog teksta prijedloga zakona.

U pripremi za drugo čitanje prijedloga zakona, matično radno tijelo priprema novi tekst prijedloga zakona koji sadrži sve prihvaćene amandmane koje je dalo matično radno tijelo. Matično radno tijelo može pripremiti jedan tekst od dva ili više prijedloga zakona ili prijedloga odluka Parlamenta za drugo čitanje. U pripremi drugog čitanja prijedloga zakona, matično radno tijelo može, na osnovu svoje odluke, pripremiti obrazloženje koje pruža informacije u vezi sa zakonodavnom procedurom prijedloga zakona.

Drugo čitanje prijedloga zakona se stavlja na dnevni red na prijedlog matičnog radnog tijela koji podnose izvještaje. Tokom drugog čitanja prijedloga zakona, otvara se rasprava u kojoj poslanici Parlamenta,

predstavnicima radnog tijela i klubova poslanika daju komentare. Nakon zatvaranja drugog čitanja, prijedlog odluke Parlamenta može se staviti na konačno glasanje.

U pripremi trećeg čitanja prijedloga zakona, matično radno tijelo priprema konačan tekst prijedloga zakona koji uključuje jezičke i tehničke korekcije teksta od strane matičnog radnog tijela nakon zatvaranja drugog čitanja. U pripremi trećeg čitanja prijedloga zakona, matično radno tijelo može pripremiti obrazloženje u kome se daje pregled sprovedene procedure koja se odnosi na prijedlog zakona nakon zatvaranja drugog čitanja. Kod trećeg čitanja prijedloga zakona, otvara se rasprava u toku koje predstavnici poslaničkih klubova daju komentare i prijedlog zakona se stavlja na konačno glasanje.

Nadzor nad radom vlade i pravo odbora u odnosu na vladu: U skladu sa Poslovníkom o radu Parlamenta radna tijela imaju pravo da od Vlade i organa izvršne vlasti traže informacije neophodne za vršenje svojih funkcija. Osim toga, radna tijela mogu zahtijevati da član Vlade Republike učestvuje na sjednici radnog tijela, kako bi pribavili informacije u vezi sa pitanjima iz nadležnosti određenog člana Vlade. Poslovník predviđa da radno tijelo može pozivati zvaničnike iz Vlade i drugih institucija i druge osobe da prisustvuju sjednici radnog tijela u cilju davanja savjeta radnom tijelu.

Radna tijela sa specifičnom ulogom unutar parlamenta: U skladu sa Poslovníkom, u Parlamentu se mogu osnivati studijski odbori kako bi analizirali i bavili se pitanjima od velikog značaja. Studijski odbor se formira odlukom Parlamenta kojom se određuje sastav, uključujući i alternativnog člana kao zamjenu za svakog člana odbora, funkcije i nadležnost odbora. Studijski odbor, nakon završetka svojih aktivnosti, podnosi izvještaj Parlamenta. Takođe, Poslovník o radu Parlamenta Estonije predviđa mogućnost uspostavljanja istražnih odbora u cilju istraživanja okolnosti događaja od javnog značaja.

Finska

Uloga radnih tijela u zakonodavnom postupku: U Parlamentu Finske radno tijelo razmatra vladine prijedloge, parlamentarne prijedloge, zakonodavne prijedloge koji su privremeno obustavljeni, nepotvrđene akte, izvještaje dostavljene parlamentu, dekrete i druge akte manje pravne snage, te prijedloge za poslovnik parlamenta, prijedloge akata za službenike parlamenta, pravilnik o izborima parlamenta, druge instrukcije i poslovnike, kao i ostala pitanja s tim u vezi, prije donošenja odluke o njima na plenarnoj sjednici. Radno tijelo se bez odlaganja bavi pitanjem koje mu je upućeno i, u zavisnosti od slučaja, izdaje izvještaj za plenarnu sjednicu ili izjavu za drugo radno tijelo.

U finskom Parlamentu primjenjuje se zakonodavna procedura koja se sastoji od dva čitanja, pri čemu radna tijela imaju važnu ulogu s obzirom na to da se plenarna rasprava odvija na osnovu izvještaja radnog tijela. U skladu sa Ustavom Finske, pravo zakonodavne inicijative imaju Vlada i poslanici. Procedura razmatranja zakonodavnog prijedloga utvrđena je Ustavom Finske, dok je detaljnije uređena Poslovníkom o radu.

Uzimajući u obzir informacije neophodne za odluku u vezi sa određenim pitanjem, radna tijela sprovode preliminarnu raspravu na kojoj članovi imaju priliku da izraze mišljenje o tom pitanju i na osnovu koje sekretar radnog tijela priprema nacrt izvještaja ili izjave. U izvještaju, radno tijelo iznosi svoje stavove o razmatranom pitanju i daje preporuke parlamentu u vezi sa odlukama koje treba da donese. Na taj način,

izvještaj radnog tijela služi kao osnova za dalju raspravu na plenarnoj sjednici. Radno tijelo može odrediti jednog ili više izvjestilaca iz reda svojih članova da predstavljaju izvještaj ili izjavu na plenarnoj sjednici ili pred Velikim odborom.

U prvom čitanju predstavlja se izvještaj radnog tijela i vodi opšta rasprava. Nakon završetka opšte rasprave, prelazi se na raspravu u pojedinostima; u ovoj fazi donosi se odluka o sadržaju zakonodavnog prijedloga. Ukoliko se u toku rasprave u pojedinostima zakonodavni prijedlog usvoji u formi koju sadrži izvještaj radnog tijela završava se postupak prvog čitanja. U suprotnom, predmet se upućuje Velikom odboru u formi sadržanoj u odluci parlamenta. U toku rasprave u pojedinostima, zakonodavni prijedlog može biti usvojen na osnovu izvještaja radnog tijela bez pojedinačnog razmatranja teksta članova.

U drugom čitanju, koje se održava najranije trećeg dana od završetka prvog, parlament odlučuje o prihvatanju ili odbijanju zakonodavnog prijedloga, kao i o mogućim zahtjevima ili rezolucijama koje proističu iz datog predmeta. Tokom prvog čitanja, parlament može odlučiti da ponovo uputi prijedlog nadležnom ili drugom radnom tijelu.

Nadzor nad radom vlade i pravo odbora u odnosu na vladu: U skladu sa članom 47 Ustava Finske, Parlamentu je garantovano pravo na informisanje. Stoga, Parlament ima pravo da od Vlade dobije informacije potrebne za razmatranje pitanja u Parlamentu. Nadležni ministar je dužan da bez odlaganja obezbijedi odborima i drugim parlamentarnim tijelima potrebna dokumenta i informacije kojima raspolaže. Radno tijelo ima pravo da dobije informacije od Vlade ili pojedinog ministarstva o pitanjima iz svoje nadležnosti. Radno tijelo može izdati izjavu Vladi ili ministarstvu na osnovu tih informacija. Takođe, Poslovníkom je predviđeno da radno tijelo može saslušati eksperte u cilju razmatranja zakonodavnog prijedloga ili nekog drugog pitanja.

Radna tijela sa specifičnom ulogom unutar parlamenta: Veliki odbor funkcioniše kao Odbor za evropske poslove. Njegov osnovni zadatak je da obezbijedi da se uticaj finskog parlamenta reflektuje u odlukama EU. Neka zakonodavna pitanja koja nijesu u vezi sa evropskim poslovima mogu biti upućena Velikom odboru na razmatranje nakon prvog čitanja na plenumu. Osim Poslovníkom, nadležnosti Velikog odbora utvrđene su nadležnosti i uloga Velikog odbora.

Ustav Finske predviđa da Parlament može formirati ad hoc odbore za pripremu ili istragu određenog pitanja.

Hrvatska

Uloga radnih tijela u zakonodavnom postupku: U skladu sa Poslovníkom Parlamenta Hrvatske u radnom tijelu raspravlja se o prijedlozima i za donošenje zakona i drugih akata te o drugim pitanjima iz djelokruga Parlamenta. Radno tijelo prati, u okviru svog djelokruga, rad Vlade i drugih tijela čiji rad nadzire Parlament u skladu sa Ustavom i zakonom, zatim raspravlja o izvještajima tijela i ustanova, koje podnose Saboru, zauzima mišljenje, odnosno utvrđuje prijedloge akata. U radnom tijelu raspravlja se o predstavkama i prijedlozima koje građani podnose Parlamentu.

Parlament Hrvatske primjenjuje zakonodavnu proceduru koja se sastoji od tri čitanja. Postupak donošenja zakona pokreće se podnošenjem prijedloga zakona predsjedniku Parlamenta. Predsjednik Parlamenta upućuje prijedlog zakona predsjednicima svih radnih tijela, poslanicima i predsjedniku Vlade, kada Vlada nije predlagatelj. Pravo predlaganja zakona ima svaki poslanik, klubovi poslanika, radna tijela i Vlada.

Hrvatski Parlament može posebnim zaključkom odrediti da se u radnim tijelima sprovede, na osnovu prikaza stanja u pojedinim područjima, te izloženih teza o mogućim normativnim rješenjima, a uz potrebna obrazloženja, prethodna rasprava o razlozima donošenja zakona i o osnovnim pitanjima koja treba urediti zakonom. Prijedlog za sprovođenje prethodne rasprave može podnijeti ovlašteni predlagatelj zakona. Prethodna rasprava se može sprovesti i na sjednici Parlamenta.

Predsjednik Parlamenta upućuje primljeni prijedlog zakona predsjednicima svih radnih tijela, svim zastupnicima i predsjedniku Vlade, kada Vlada nije predlagatelj. Prije rasprave o prijedlogu zakona na plenarnoj sjednici Parlamenta, predsjednik matičnog radnog tijela i Odbora za zakonodavstvo dužni su da prijedlog zakona uvrste na dnevni red sjednice radnog tijela i raspravljaju o njemu. Radna tijela izjašnjavaju se o svim elementima prijedloga zakona, a Odbor za zakonodavstvo posebno i o ustavnim osnovama zakona. Ako prijedlog zakona obuhvata pojedina pitanja iz djelokruga drugih radnih tijela, prijedlog mogu razmatrati i ova radna tijela. Radna tijela, osim Odbora za zakonodavstvo i Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sistem, koja su, uz matično, razmatrala prijedlog zakona, dostavljaju svoja mišljenja, primjedbe i prijedloge matičnom radnom tijelu, vodeći računa o tome da matično radno tijelo može raspravljati o njihovim mišljenjima. Matično radno tijelo je u obavezi da razmotri mišljenja, primjedbe i prijedloge koje su mu dostavila druga radna tijela. U izvještaju, koji podnosi Parlamentu, matično radno tijelo izražava i svoj stav o mišljenju, primjedbama i prijedlozima tih radnih tijela. Izvještaji se upućuju predsjedniku Parlamenta, koji ih dostavlja predlagatelju zakona, predsjednicima radnih tijela i poslanicima. Kada razmotri prijedlog zakona, radno tijelo određuje izvjestioca koji će na sjednici Parlamenta obrazložiti mišljenje.

Prvo čitanje zakona je prvi dio u postupku donošenja zakona koji se sprovodi na sjednici Parlamenta. Na sjednici Parlamenta, o prijedlogu zakona vodi se, u pravilu objedinjeno, opšta rasprava i rasprava u pojedinostima.

Drugo čitanje zakona je drugi dio u postupku donošenja zakona koji se sprovodi na sjednici Parlamenta. Drugo čitanje obuhvata raspravu o tekstu konačnog prijedloga zakona, raspravu o stavovima radnih tijela, raspravu o podnesenim amandmanima, odlučivanje o amandmanima i donošenje zakona. Pravo podnošenja amandmana ima svaki poslanik, klubovi poslanika, radna tijela i Vlada. Predsjednik Parlamenta upućuje amandmane poslanicima, predlagatelju zakona i Vladi, ukoliko nije predlagatelj. Takođe, upućuje amandmane matičnom radnom tijelu i Odboru za zakonodavstvo kako bi dostavili izvještaj sa mišljenjem o njima.

Treće čitanje je poseban dio u postupku donošenja zakona. Treće čitanje zakona sprovodi se po odluci Parlamenta ili na zahtjev predlagatelja i to u slučajevima kada je na tekst konačnog prijedloga zakona podnesen veći broj amandmana ili kada su amandmani takve naravi da bitno mijenjaju sadržaj konačnog prijedloga zakona.

Nadzor nad radom vlade i pravo odbora u odnosu na vladu: Poslovníkom o radu Hrvatskog Parlamenta predviđeno je da Parlament, odnosno njegova radna tijela, mogu tražiti izvješćaj i podatke od ministara i rukovodilaca drugih tijela državne uprave, a oni su dužni da pruže informacije o pitanjima i pojavama u djelokrugu ministarstva, odnosno drugog tijela državne uprave, podnesu izvješćaj o izvršavanju i sprovođenju zakona i drugih akata, odnosno zadataka za čije su izvršavanje odgovorni, da dostave podatke kojima raspolažu, ili koje su u svom djelokrugu obavezni da prikupljaju i evidentiraju spise i drugo potrebno za rad Parlamenta ili radnog tijela, kao i da odgovore na upućena pitanja.

Takođe, Poslovník predviđa da član vlade, državni sekretar ili pomoćnik ministra prisustvuju sjednici radnog tijela kada se razmatra prijedlog ili mišljenje Vlade. Predstavnik Vlade, odnosno tijela državne uprave, ima pravo na da učestvuje u raspravi na sjednici radnog tijela.

Radno tijelo Sabora može na sjednice pozivati stručnjake iz različitih oblasti i druge osobe u cilju pribavljanja mišljenja o pitanjima o kojima se raspravlja na sjednici.

Radna tijela sa specifičnom ulogom unutar parlamenta: U Poslovníku o radu hrvatskog Parlamenta definisano je da radi razmatranja drugih pitanja Sabor može, uz radna tijela osnovana Poslovníkom, osnovati i druga radna tijela. Odlukom o osnivanju drugih radnih tijela uređuje se njihov naziv, sastav, djelokrug i način rada.

Ustav Republike Hrvatske predviđa da Parlament može osnivati istražne odbore za svako pitanje od javnog interesa.

Njemačka

Uloga radnih tijela u zakonodavnom postupku: U Parlamentu Njemačke, radna tijela su u obavezi da se bez odlaganja bave pitanjima koja su im upućena. Kao tijela nadležna za pripremanje odluka Parlamenta, njihova dužnost je da predlažu Parlamentu konačne odluke koje mogu biti u vezi sa pitanjima na dnevnom redu upućenim njima. Takođe, mogu da se bave pitanjima koja spadaju u njihov djelokrug. Osim poslovníkom, šira ovlašćenja radnih tijela garantovana su Ustavom ili savezним zakonima.

Prijedlog zakona u Parlamentu razmatra se u proceduri koja podrazumijeva tri čitanja. Radna tijela njemačkog Parlamenta nemaju pravo zakonodavne inicijative. U skladu sa Poslovníkom, prijedlog zakona koji podnose poslanici mora biti potpisan od strane parlamentarne grupe ili pet posto poslanika Parlamenta. Jedna od uloga radnih tijela je priprema izvješćaja u pisanoj formi. Takođe, izvješćaji mogu biti predstavljeni usmeno. Izvješćaji sadrže preporuke nadležnog radnog tijela, sa razlozima za njih, mišljenje manjine i komentare zainteresovanih radnih tijela. Izvješćaj Parlamentu može podnijeti samo matično radno tijelo. Ako je pitanje za raspravu upućeno na više radnih tijela, zainteresovana radna tijela i matično radno tijelo dogovaraju se oko roka za podnošenje komentara. Ukoliko se komentari ne dostave matičnom radnom tijelu u predviđenom roku, matično radno tijelo može da podnese izvješćaj.

Za vrijeme prvog čitanja, opšta rasprava se održava samo na preporuku Savjeta starješina ili prije nego što data tačka dnevnog reda bude otvorena, ako poslanička grupa ili pet posto prisutnih poslanika tako

zahtijeva. Prijedlozi se mogu uputiti radnom tijelu i bez rasprave. Na kraju prvog čitanja, prijedlog zakona se upućuje radnom tijelu. Samo u posebnim slučajevima moguće je uputiti ga na više radnih tijela u isto vrijeme, od kojih se jedno proglašava matičnim. Druga radna tijela mogu da učestvuju u raspravi o posebnim aspektima prijedloga zakona, uz konsultacije sa matičnim radnim tijelom, s ciljem izražavanja mišljenja. Na osnovu prijedloga poslaničke grupe ili pet posto poslanika, Parlament može dvotrećinskom većinom prisutnih poslanika odlučiti da nastavi sa drugim čitanjem bez upućivanja na radno tijelo. U slučaju prijedloga finansijskog zakona, Odbor za budžet može da pregleda prijedlog zakona prije nego se pređe na novo čitanje.

Drugo čitanje započinje opštom raspravom, ukoliko je to preporučio Savjet starješina ili tako zahtijeva pet posto prisutnih poslanika. Rasprava započinje drugog dana nakon što su podijeljene preporuke i izvještaji radnih tijela. Drugo čitanje počinje i završava se raspravom o svakom pojedinačnom članu, redoslijedom datim u prijedlogu zakona; završava se raspravom o uvodu i nazivu. Na glasanje se prelazi nakon što je svaki član razmotren.

Prije nego što se pređe na konačno glasanje, prijedlog zakona se može, u cjelini ili djelovima, vratiti nazad u radno tijelo, koje nije prvobitno razmatralo dokument. Ako radno tijelo predloži amandmane na odluku koju donese Parlament u toku drugog čitanja, ove preporuke se stavljaju na još jedno drugo čitanje.

Sastanci radnih tijela su u principu zatvoreni za javnost, s tim što radno tijelo može donijeti odluku da omogući prisustvo javnosti za vrijeme rasprave o posebnim tačkama. Sastanak se smatra javnim ukoliko je medijima i drugim posjetiocima, u skladu sa slobodnim prostorom, dozvoljeno da prisustvuju. Ukoliko nekoliko radnih tijela na zajedničkom sastanku raspravlja o istoj temi, u tom slučaju će glasati odvojeno.

Nadzor nad radom vlade i pravo odbora u odnosu na vladu: Kada je u pitanju nadzorna funkcija radnih tijela, odnosno odnos radnih tijela Parlamenta i Vlade, član 43 Ustava Njemačke garantuje Parlamentu i njegovim radnim tijelima pravo da zahtijevaju prisustvo bilo kojeg člana Savezne vlade, kao i pravo da ih saslušaju. Takođe, Poslovnikom o radu predviđeno je da radna tijela imaju pravo da zahtijevaju prisustvo članova Savezne vlade, ukoliko je to potrebno za saslušanje određene osobe.

S ciljem pribavljanja informacija o temi o kojoj se raspravlja, radno tijelo može da održi javno saslušanje eksperata, predsjednika interesnih grupa i drugih osoba koje mogu pružiti informaciju. Nadležno radno tijelo je u obavezi da održi ovakvo saslušanje, ukoliko to zahtijeva jedna četvrtina članova.

Radna tijela sa specifičnom ulogom unutar parlamenta: S ciljem pripreme odluka o značajnim temama, Poslovnik Parlamenta predviđa mogućnost uspostavljanja studijskih komisija (*study commissions*). Članovi studijske komisije predlažu se u skladu sa dogovorom između poslaničkih grupa, a imenuje ih predsjednik. Svaka poslanička grupa može da delegira jednog člana u studijsku komisiju, a na odluku Parlamenta dva ili više članova.

Osnovni zakon Njemačke i Poslovnik Parlamenta predviđaju da Parlament ima pravo da formira istražne odbore. U Osnovnom zakonu navodi se da je na prijedlog jedne četvrtine poslanika Parlament u obavezi da formira istražni odbor.

Poljska

Uloga radnih tijela u zakonodavnom postupku: U Parlamentu Poljske radna tijela predstavljaju tijela formirana za razmatranje i pripremu pitanja u nadležnosti Sejma, izražavanje mišljenja o pitanjima koja razmatra Parlament, predsjednik Parlamenta i Predsjedništvo Parlamenta. Takođe, radna tijela Parlamenta imaju nadzornu ulogu u okvirima utvrđenim Ustavom i zakonima.

U poljskom Parlamentu zakonodavna procedura se sastoji od tri čitanja za prijedloge zakona, a dva čitanja za prijedloge rezolucija. U skladu sa Ustavom i Poslovníkom o radu Parlamenta, pravo zakonodavne inicijative imaju poslanici, Senat, predsjednik Republike, Vlada (*Council of Ministers*) i grupa od najmanje 100 000 građana sa pravom glasa. Zakonodavna procedura počinje od trenutka kada je prijedlog zakona dostavljen predsjedniku Sejma.

Prvo čitanje se odvija na plenarnoj sjednici (po pravilu, ovo važi za prijedloge za izmjenu Ustava, prijedlog budžeta, izborne zakone i druge važnije prijedloge zakona) ili na sjednici radnog tijela i sastoji se od predstavljanja opravdanosti od strane predlagača, razmjene pitanja i odgovora između predlagača i poslanika i rasprave o opštim pretpostavkama prijedloga zakona. Rezultat prvog čitanja koje se odvija na plenarnoj sjednici Sejma može se završiti odbacivanjem prijedloga zakona. Prijedlog zakona upućuje se matičnom radnom tijelu, a može biti upućen na više njih ili specijalnom radnom tijelu.

Radna tijela kojima se prijedlog zakona podnosi na razmatranje mogu da održe jedinstvenu raspravu o tome. Ova radna tijela mogu se obratiti drugim radnim tijelima Parlamenta za mišljenje o prijedlogu zakona ili dijelu istog. U slučaju podnošenja prijedloga zakona radnim tijelima, povezanih temom i razmatranih u okviru iste sjednice, radno tijelo može usvojiti odluku o njihovom zajedničkom razmatranju.

Dalje razmatranje prijedloga zakona obično se obavlja u pododborima, uz učešće stručnjaka i predstavnika vlade. Ova faza zakonodavne procedure završava se prihvatanjem prijedloga zakona od strane radnog tijela, koje može da sadrži preporuke za usvajanje prijedloga sa ili bez amandmana ili sa prijedlogom da se odbije prijedlog zakona. Na sjednicama radnih tijela amandmani se predstavljaju usmeno, a nakon toga se u pisanoj formi podnose predsjedniku odbora ili pododbora. Od amandmana zavisi konačan ishod teksta nacrtá zakona.

Drugo čitanje čine predstavljanje izvještaja radnog tijela o prijedlogu zakona Sejmu, rasprava i uvođenje mogućih amandmana. Pravo podnošenja amandmana imaju poslanici, predlagači i Vlada. Predsjednik Parlamenta može odbiti da se na glasanje stavi amandman koji nije prethodno dostavljen radnom tijelu. Nakon toga, prijedlog zakona se vraća radnim tijelima, kako bi mogli da razmotre podnesene amandmane i prijedloge.

Treće čitanje obuhvata predstavljanje dodatnog izvještaja radnog tijela ili, ako prijedlog zakona nije ponovo vraćen radnom tijelu na razmatranje, predstavljanje amandmana i prijedloga iznesenih tokom drugog čitanja, kao i glasanje o prijedlogu zakona.

Nadzor nad radom vlade i pravo odbora u odnosu na vladu: Svako radno tijelo, u skladu sa Poslovníkom o radu, razmatra izvještaje i informacije koje dobija od ministara, rukovodilaca drugih državnih ustanova i institucija. Takođe, u nadležnost radnih tijela spada analiza aktivnosti pojedinih odjeljenja administracije i državne ekonomije.

Poslovník o radu obavezuje sve ministre i druge državne zvaničnike da podnose izvještaj i daju informacije, na zahtjev radnih tijela, kao i da učestvuju na sjednicama radnih tijela kada je predmet rasprave u vezi sa pitanjima iz njihove nadležnosti.

Prema Poslovníku, radno tijelo može da pozove lica koja nijesu zvaničnici državne uprave, u cilju predavljanja informacija i objašnjenja o pitanjima koja su predmet posebne rasprave.

Radna tijela sa specifičnom ulogom unutar parlamenta: Poslovníkom o radu predviđeno je uspostavljanje Specijalnog odbora (*Special Committee*) s ciljem razmatranja prijedloga za izmjenu Ustava. U Specijalnom odboru proporcionalno su zastupljeni klubovi i grupe poslanika.

Ustav Poljske i Poslovník predviđaju da Parlament može formirati istražni odbor s ciljem ispitivanja specifičnih tema. U skladu sa Poslovníkom, prijedlog za uspostavljanje istražnog odbora mora podnijeti Predsjedništvo Parlamenta ili 46 poslanika.

Portugal

Uloga radnih tijela u zakonodavnom postupku: U Parlamentu Portugala (*Assembleia da Republica*) radna tijela: razmatraju pijedloge zakona, nacрте amandmana, ugovore i sporazume koji se podnose Parlamentu i izrađuju adekvatno formalno mišljenje, razmatraju pijedloge zakonodavnih inicijativa, glasaju u pojedinostima o tekstovima pijedloga zakona koji su prošli načelnu raspravu i glasanje u plenumu, u skladu sa Ustavom i zakonom nadgledaju, razmatraju i izjašnjavaju se o učešću Portugala u procesu izgradnje Evropske unije, razmatraju peticije upućene Skupštini, informišu se o političkim i administrativnim problemima u svojoj nadležnosti i prikupljaju neophodne elemente za razmatranje akata Vlade i državne administracije, verifikuju poštovanje skupštinskih zakona i rezolucija od strane Vlade i državne administracije i u tom svjetlu predlažu Parlamentu odgovarajuće mjere, predlažu predsjedniku Parlamenta razmatranje tema iz njihove nadležnosti na plenumu, a Konferencija lidera odlučuje (o učvršćivanju u dnevni red) o svakom pijedlogu pojedinačno, izrađuju izvještaje o pitanjima iz svoje nadležnosti, sačinjavaju i usvajaju sopstvene odluke i razmatraju pitanja u vezi sa mandatom i Poslovníkom.

Pravo zakonodavne inicijative u Portugalu imaju poslanici, poslaničke grupe i Vlada. Zakonodavna procedura obuhvata raspravu u načelu i raspravu u pojedinostima.

Kada se pijedlog zakona dostavi i pošalje nadležnom radnom tijelu Parlamenta ili odbije, predsjednik Parlamenta obavještava Parlament o tome. Poslanik može podnijeti pismenu i propisno obrazloženu žalbu protiv postupka predsjednika Parlamenta do kraja zasijedanja. Ako je podnesena žalba, predsjednik Parlamenta je podnosi nadležnom radnom tijelu na razmatranje u roku od 48 sati.

Kada se dostavi prijedlog zakona, predsjednik Parlamenta ga podnosi nadležnom radnom tijelu na razmatranje i zauzimanje formalnog mišljenja. Ako predsjednik Parlamenta uputi tekst prijedloga zakona nekolicini radnih tijela, on odlučuje koji će biti odgovoran za izradu i zauzimanje formalnog mišljenja.

Kada značaj prijedloga zakona to dopušta, Parlament može formirati *ad hoc* radno tijelo da ga razmotri. Ukoliko se radno tijelo ne slaže sa odlukom predsjednika Parlamenta o nadležnom radnom tijelu, obavještava predsjednika Parlamenta o tome u roku od pet radnih dana, kako bi ga ponovo razmotrio.

Radno tijelo donosi formalno mišljenje koje se predstavlja na plenumu i o njemu se glasa.

Nacrte rezolucija razmatraju nadležna radna tijela, nakon čega se o njima glasa na plenarnoj sjednici. Nacrti rezolucija se razmatraju na plenarnoj sjednici na zahtjev poslaničkog kluba.

Služba Parlamenta, u roku od 15 dana od dana dostavljanja prijedloga, šalje nadležnom radnom tijelu dokument (*technical note*) koji treba da sadrži: analizu usklađenosti prijedloga zakona sa formalnim, ustavnim i poslovničkim odredbama, pravni okvir sadržine zakona, uključujući evropski i međunarodni nivo, suštinsku analizu činjenica i stanja u toj oblasti i istorijski osvrt na probleme, moguće posljedice usvajanja zakona i troškove primjene, upućivanje na radove ili formalna mišljenja pojedinaca i institucija u vezi sa temom prijedloga zakona. Svaki takav dokument se dodaje kao aneks formalnom izvještaju koje sadrži stav nadležnog radnog tijela o datom pitanju i postaje dio zakonodavne inicijative tokom zakonodavnog procesa.

Kad se prijedlog zakona dostavi, njegov predlagač ili jedan od predlagača ima pravo da ga predstavi prije nego što to učini nadležno radno tijelo Parlamenta. Nakon predstavljanja, predlagač ili jedan od predlagača daje pojašnjenja poslanicima koji su prisutni na sjednici radnog tijela.

Predsjednik Parlamenta može nacrt amandmana, koji je u suprotnosti sa principima i logikom prijedloga zakona, proslijediti radnom tijelu koje je zauzelo formalno mišljenje o datom prijedlogu zakona. O prijedlogu zakona raspravlja se i glasa u načelu na plenarnoj sjednici. Nakon toga, raspravlja se i glasa o prijedlogu zakona u pojedinostima u nadležnom radnom tijelu. Određena značajna pitanja zahtijevaju glasanje i raspravu u pojedinostima na plenarnoj sjednici (npr. referendum).

Na početku rasprave u pojedinostima, predsjednik nadležnog radnog tijela određuje rok za podnošenje nacrta amandmana, kao i datum glasanja. Bilo koji poslanik može podnijeti nacrt amandmana i zastupati ga, čak i ako nije član nadležnog radnog tijela.

Konačni tekst prijedloga zakona stavlja se na glasanje na plenarnoj sjednici. Kad prijedlog zakona bude izglasan, nadležno radno tijelo je zaduženo za izradu finalnog teksta. Radno tijelo ne mijenja smisao zakona i ograničava se na usavršavanje teksta i stila.

Nadzor nad radom vlade i pravo odbora u odnosu na vladu: Prema poslovniku Parlamenta, članovi Vlade mogu učestvovati sjednicama radnih tijela, na zahtjev radnog tijela ili na sopstvenu inicijativu. Parlament može održavati pojedinačna ili kolektivna saslušanja u radnim tijelima, kada nadležno radno tijelo tako odluči. Radna tijela saslušavaju ministre najmanje četiri puta u svakom sazivu u skladu sa rasporedom koji određuje Konferencija lidera prije prve nedjelje saziva.

U svakom sazivu svaki poslanički klub može zahtijevati prisustvo članova Vlade. To pravo može se koristiti najviše dva puta uzastopno u odnosu na istog člana Vlade. Osim toga, Poslovnikom je predviđeno da radna tijela mogu zatražiti informacije i savjete eksperata ili građana.

Radna tijela sa specifičnom ulogom unutar parlamenta: Ustav predviđa formiranje Stalnog odbora na čijem čelu se nalazi predsjednik Parlamenta, a njegovi članovi su potpredsjednici Parlamenta i poslanici koje biraju političke partije u skladu sa brojem mjesta u Parlamentu. Sjednice Stalnog odbora se mogu održavati u periodima kada Parlament nije u punom sazivu i kad je raspušten, kao i u drugim situacijama predviđenim Ustavom.

Prema Ustavu Portugala, obavezno je osnivanje anketnog odbora na zahtjev jedne petine ukupnog broja poslanika, s tim što poslanik može podnijeti najviše jedan zahtjev u jednom sazivu. Poslovnik o radu Parlamenta takođe propisuje pravo poslanika da predloži osnivanje anketnog odbora.

Slovenija

Uloga radnih tijela u zakonodavnom postupku: U Parlamentu Slovenije radna tijela osnovana su kako bi pratila stanje u pojedinim oblastima, pripremala političke odluke, formulisala stavove o pojedinim pitanjima, kao i razmatrala prijedloge zakona i drugih akata Zbora.

U Parlamentu Slovenije zakon se razmatra u proceduri koja se sastoji iz tri čitanja. Prema članu 41 Poslovnika, radno tijelo razmatra pitanja iz svog djelokruga, na osnovu čega se određuje nadležno radno tijelo. Ostala radna tijela mogu da razmatraju isto pitanje kao zainteresovana radna tijela. Nadležno radno tijelo određuje predsjednik Parlamenta i mora biti informisano o svim prijedlozima, inicijativama i pitanjima koje upućuje civilno društvo.

U skladu sa Poslovnikom, radno tijelo je obavezno da Parlamentu dostavi izvještaj o određenom pitanju na osnovu razmatranja zakona ili drugih propisa najkasnije u roku od tri mjeseca. Izvještaj se prosljeđuje predsjedniku Parlamenta. Takav izvještaj, pored ostalog, uključuje glavni predmet rasprave, prijedloge podnesene u toku rasprave, mišljenje nadležnog radnog tijela, izdvojena mišljenja, ukoliko to zahtijevaju pojedini poslanici. Nadležno tijelo imenuje izvjestioca iz redova svojih članova koji će na sjednici Parlamenta predstaviti izveštaj i obrazložiti zauzeti stav.

Predsjednik matičnog radnog tijela i zainteresovanog radnog tijela, mogu se dogovoriti da održe zajedničku sjednicu dva radna tijela. Zainteresovano radno tijelo može da razmatra pitanja koja se tiču saradnje između Republike Slovenije i predstavničkih tijela drugih država, međunarodnih parlamentarnih institucija, kao i međunarodnih organizacija koje se odnose na djelokrug rada danog radnog tijela.

Predsjednik Parlamenta prosljeđuje prijedlog zakona svim poslanicima, čime počinje zakonodavna procedura. Takođe, upućuje prijedlog zakona Vladi, ukoliko ona nije predlagač.

Predlagač zakona može da predloži održavanje preliminarnog čitanja u vezi sa glavnim pitanjima i društvenim odnosima koje treba da reguliše taj zakon. Preliminarno čitanje održava se na osnovu iznošenja stanja stvari u oblasti koja treba da bude regulisana zakonom, što može uključiti alternativna rješenja. Ukoliko Kolegijum prihvati održavanje preliminarnog čitanja, predsjednik Parlamenta određuje

u kojem radnom tijelu se održava čitanje. Predlagač učestvuje na preliminarnom čitanju, kao i Vlada, ukoliko nije predlagač. Na zahtjev radnog tijela u kojem se odvija čitanje, Zakonodavno-pravna služba u preliminarnom čitanju dostavlja mišljenje. Nakon čitanja, navedeno radno tijelo usvaja mišljenje koje dostavlja predlagaču.

Prvo čitanje počinje kada je prijedlog zakona proslijeđen poslanicima. Prema članu 122 Poslovnika može početi onda kada najmanje deset poslanika zahtijeva (u roku od 15 dana nakon što im je dostavljen prijedlog) da Parlament održi raspravu o razlozima za usvajanje zakona i principima, ciljevima i glavnim rješenjima prijedloga zakona (opšta rasprava). Nakon opšte rasprave, Parlament odlučuje o prihvatanju prijedloga za ostala čitanja. Ukoliko Parlament odluči da je prijedlog zakona neprihvatljiv, zakonodavna procedura se nastavlja. U suprotnom se završava.

Predsjednik određuje nadležno radno tijelo i upućuje mu prijedlog zakona na razmatranje nakon isteka pomenutog roka ili nakon opšte rasprave i donošenja odluke o daljem čitanju. Ukoliko prijedlog zakona obuhvata pitanja koja se odnose na državni budžet ili javne finansije, takođe može biti proslijeđen radnom tijelu u čijoj je nadležnosti pitanje javnih finansija. To radno tijelo dostavlja mišljenje o amandmanima koji se odnose na budžet ili javne finansije. Izvještaj o finansijskim implikacijama prijedloga zakona ili amandmana to radno tijelo dostavlja nadležnom radnom tijelu. Takođe, prijedlozi zakona koji se odnose na prava i položaj nacionalnih zajednica upućuju se i Komisiji za nacionalne zajednice koja izvještaj dostavlja nadležnom radnom tijelu.

Drugo čitanje zakona se prvo odvija u nadležnom radnom tijelu, a nakon toga, na osnovu izvještaja nadležnog radnog tijela, na sjednici Parlamenta. U drugom čitanju, raspravlja i glasa o pojedinačnim članovima ili djelovima prijedloga zakona.

Što se tiče razmatranja u nadležnom radnom tijelu, u drugom čitanju nadležno radno tijelo raspravlja i glasa o prijedlogu zakona u pojedinostima. Nadležno radno tijelo može odlučiti da ujedini raspravu i glasanje o nekoliko povezanih članova prijedloga zakona, da raspravlja i glasa o pojedinačnim članovima ili poglavljima prijedloga zakona ili da održi raspravu i glasanje o nekoliko djelova ili poglavlja prijedloga zakona ili o svim članovima zajedno. Nadležno radno tijelo može da odluči da prijedlog zakona o kojem nije vođena opšta rasprava (u skladu članom 122) nije prihvatljiv za dalje čitanje.

Amandmane mogu podnijeti poslanici, poslaničke grupe, nadležno radno tijelo, pomenuto radno tijelo koje može razmatrati određene prijedloge zakona i Vlada, ukoliko nije predlagač zakona. Mišljenja o pojedinim amandmanima mogu dostaviti predlagač zakona, nadležno radno tijelo, pomenuto radno tijelo koje može razmatrati određene prijedloge zakona i Vlada, ukoliko nije predlagač. O svakom amandmanu se glasa posebno. Nakon rasprave o amandmanima i članovima, izrađuje se dopunjen prijedlog zakona, uključujući sve usvojene amandmane. Dopunjeni prijedlog zakona je dio izvještaja koji nadležno radno tijelo izrađuje za drugo čitanje.

Što se tiče rasprave na sjednici Parlamenta u drugom čitanju prijedloga zakona, Parlament raspravlja o pojedinačnim članovima na koje su podneseni amandmani i glasa o pojedinačnim amandmanima. Parlament ne raspravlja o prijedlogu zakona za koji je nadležno radno tijelo u drugom čitanju odlučilo da nije prihvatljiv za dalje čitanje, ali glasa o prijedlogu nadležnog radnog tijela. Ukoliko usvoji prijedlog nadležnog radnog tijela, zakonodavna procedura se završava. Ukoliko takav prijedlog nije prihvaćen, Predsjednik Parlamenta upućuje prijedlog zakona nadležnom tijelu, kako bi raspravljalo o njemu.

Amandmane na dopunjen prijedlog zakona mogu podnijeti poslanička grupa, deset poslanika, predlagač i Vlada, ukoliko nije predlagač. Ukoliko nema amandmana na dopunjen prijedlog zakona usvojen na drugom čitanju, Parlament nastavlja da glasa o zakonu na istoj sjednici.

Na trećem čitanju prijedloga zakona Parlament raspravlja i glasa o prijedlogu zakona u cjelini. Rasprava u pojedinostima se odvija samo u vezi sa članovima na koje su podeseni amandmani. Opšte pravilo je da se treće čitanje održava na prvoj sjednici nakon rasprave o prijedlogu zakona na drugom čitanju.

Nadzor nad radom vlade i pravo odbora u odnosu na vladu: Što se tiče nadzorne uloge radnih tijela, Poslovníkom je predviđeno da u okviru svog djelokruga mogu tražiti od Vlade i drugih državnih organa objašnjenja i informacije potrebne za obavljanje posla. Vlada i ostali državni organi od kojih radno tijelo traži informacije u obavezi su da dostave iste.

U skladu sa članom 51 Poslovníka, predlagači ili njihovi zamjenici, predstavnici Vlade i predstavnici Zakonodavno-pravne službe pozvani su da prisustvuju sastanku radnog tijela kako bi raspravljali o pojedinim tačkama dnevnog reda i imaju pravo učešća u raspravi. Takođe, predstavnici institucija čiji je rad direktno povezan sa temom rasprave, kao i stručnjaci i predstavnici javnosti mogu biti pozvani da prisustvuju sastanku kako bi raspravljali o određenim tačkama dnevnog reda i iznijeli svoja mišljenja u vezi sa datim pitanjima.

Radna tijela sa specifičnom ulogom unutar parlamenta: Poslovníkom o radu Parlamenta predviđena je mogućnost formiranja Ustavnog odbora (*Constitutional Commission*) 30 dana nakon podnošenja prijedloga za pokretanje procedure izmjene Ustava.

Prema Ustavu Republike Slovenije, Parlament može formirati komisiju s ciljem istraživanja pitanja od javnog značaja na prijedlog trećine poslanika Državnog zbora ili na prijedlog Državnog savjeta. U skladu sa Poslovníkom o radu, Komisija za poslovník je nadležna za utvrđivanje, praćenje, sprovođenje i tumačenje pravila za proceduru parlamentarne istrage.

Srbija

Uloga radnih tijela u zakonodavnom postupku: Radno tijelo u okviru svog djelokruga: razmatra prijedloge zakona i drugih akata, prati sprovođenje politike koju vodi Vlada, prati izvršavanje zakona i drugih akata, razmatra plan rada i izvještaj nadležnog ministarstva i drugog državnog organa, organizacije i tijela, razmatra godišnji program rada Parlamenta, daje saglasnost na akte državnih organa, organizacija i tijela koji ove akte, u skladu sa zakonom, podnose Parlamentu na saglasnost, pokreće inicijative i podnosi prijedloge Narodnoj skupštini, u skladu sa zakonom i ovim poslovníkom, razmatra inicijative, peticije, predstavke i prijedloge iz svog djelokruga i razmatra druga pitanja iz nadležnosti Parlamenta.

Zakonodavna procedura obuhvata raspravu u načelu i raspravu u pojedinostima. Pravo zakonodavne inicijative nemaju radna tijela, već svaki narodni poslanik, Vlada, Parlament, autonomne pokrajine ili najmanje 30 000 birača.

Prijedlog zakona koji je upućen Parlamentu, predsjednik Narodne skupštine odmah po prijemu dostavlja narodnim poslanicima, nadležnom radnom tijelu i Vladi, ako ona nije predlagač. Prijedlog zakona, prije razmatranja na sjednici Parlamenta, razmatraju nadležno radno tijelo i Vlada, ako nije predlagač zakona.

Nadležno radno tijelo i Vlada, ako nije predlagač zakona, u svom izvještaju, odnosno mišljenju, mogu da predlože Parlamentu da prihvati ili ne prihvati prijedlog zakona u načelu. Ako nadležno radno tijelo i

Vlada predlože prihvatanje prijedloga zakona u načelu, dužni su da navedu da li prijedlog zakona prihvataju u cjelini ili sa izmjenama, koje predlažu u formi amandmana.

Nadležno radno tijelo i Vlada dostavljaju Parlamentu izvještaj, odnosno mišljenje, po pravilu, u roku ne kraćem od pet dana prije dana početka sjednice Parlamenta na kojoj se prijedlog zakona razmatra.

Ako nadležno radno tijelo ne dostavi izvještaj, odnosno Vlada mišljenje o prijedlogu zakona, prijedlog zakona će se razmatrati i bez tog izvještaja, odnosno mišljenja.

O prijedlogu zakona se na sjednici nadležnog radnog tijela najprije vodi načelni pretres, a zatim pretres u pojedinostima. Pretres u pojedinostima sprovodi se u vezi sa članovima prijedloga zakona na koje su podeseni amandmani i o amandmanima kojima se predlaže uvođenje novih odredaba, a u pretresu mogu da učestvuju: članovi radnog tijela, predlagač zakona ili njegov predstavnik, predstavnik Vlade, ako ona nije predlagač, i podnosilac amandmana ili svaki narodni poslanik koji prisustvuje sjednici nadležnog radnog tijela, kao i druga pozvana lica.

Nakon završetka pretresa, nadležno radno tijelo podnosi Parlamentu izvještaj, koji sadrži mišljenje i prijedloge radnog tijela, kao i izdvojeno mišljenje člana radnog tijela. Radno tijelo određuje izvjestioca, koji ima pravo da obrazlaže izvještaj radnog tijela na sjednici Parlamenta.

U vremenu između završenog načelnog pretresa i otvaranja pretresa prijedloga zakona u pojedinostima, nadležno radno tijelo može da podnese amandman na prijedlog zakona. Amandmane, koji su blagovremeno podneseni, predsjednik Parlamenta upućuje predlagaču zakona, narodnim poslanicima, nadležnom radnom tijelu i Vladi.

U toku glasanja u pojedinostima, amandmane u pisanom obliku mogu da podnose predlagač zakona, nadležno radno tijelo, odnosno Vlada, samo ako je potreba za amandmanom nastala usljed prethodnog prihvatanja nekog drugog amandmana.

Nadzor nad radom vlade i pravo odbora u odnosu na vladu: Parlament može, na prijedlog pojedinog radnog tijela, bez pretresa, tražiti Vladi izvještaj o radu, odnosno izvještaj kojim će Vlada obavijestiti Parlament o pitanjima vođenja politike, izvršavanja zakona i drugih opštih akata u određenoj oblasti. Parlament može odlučiti, na prijedlog tijela koje je razmotrilo izvještaj Vlade, da se razmatranje izvještaja obavi i na sjednici Parlamenta.

Ministar informiše nadležno radno tijelo Parlamenta o radu ministarstva jednom u tri mjeseca. Na sjednici radnog tijela, pitanja o podnesenoj informaciji ministru mogu postavljati članovi nadležnog radnog tijela i ovlašteni predstavnik poslaničke grupe koja nema člana u tom radnom tijelu. Ovlašteni predstavnik poslaničke grupe može postaviti pitanje ministru tek pošto budu iscrpljena pitanja članova nadležnog radnog tijela. O zaključcima radnog tijela povodom podnesene informacije, radno tijelo podnosi izvještaj Parlamentu.

Radi pribavljanja informacija, odnosno stručnih mišljenja o prijedlogu akta koji je u skupštinskoj proceduri, razjašnjenja pojedinih rješenja iz predloženog ili važećeg akta, razjašnjenja pitanja značajnih za pripremu prijedloga akta ili drugog pitanja koje je u nadležnosti radnog tijela, kao i radi praćenja

spvođenja i primjene zakona, odnosno ostvarivanja nadzorne funkcije Parlamenta, radna tijela mogu da organizuju javna saslušanja.

Radna tijela sa specifičnom ulogom unutar parlamenta: U skladu sa Poslovníkom o radu Parlamenta, kao posebno stalno radno tijelo obrazuje se Odbor za prava djeteta. Predsjednik Odbora je predsjednik Parlamenta. Odbor za prava djeteta, kao posebno stalno radno tijelo, razmatra prijedlog zakona s aspekta zaštite prava djeteta; prati spvođenje i primjenu zakona i drugih akata koji uređuju položaj i zaštitu prava djeteta; vrši provjeru usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s međunarodnim standardima prava djeteta; saraduje sa nacionalnim i međunarodnim institucijama i tijelima, kao i lokalnim organima vlasti; inicira izmjene i dopune propisa i predlaže donošenje određenih akata i preduzimanje mjera zaštite prava djeteta; promovise prava djeteta; razmatra i druga pitanja od značaja za prava djeteta.

U skladu sa Poslovníkom o radu Parlamenta, postoji mogućnost obrazovanja anketnog odbora, odnosno komisije, radi sagledavanja stanja u određenoj oblasti i utvrđivanja činjenica o pojedinim pojavama ili događajima. Anketni odbor se obrazuje iz reda narodnih poslanika, a komisija iz reda narodnih poslanika, predstavnika organa i organizacija, naučnika i stručnjaka. Anketni odbor, odnosno komisija, ne može da vrši istražne i druge sudske radnje. Anketni odbor, odnosno komisija, ima pravo da traži od državnih organa i organizacija podatke, isprave i obavještenja, kao i da uzima izjave od pojedinaca koje su mu potrebne. Predstavnici državnih organa i organizacija dužni su da se odazovu pozivu anketnog odbora, odnosno komisije, i da daju istinite izjave, podatke, isprave i obavještenja. Anketni odbor, odnosno komisija, podnosi Narodnoj skupštini izvještaj, sa prijedlogom mjera. Anketni odbor, odnosno komisija, prestaje sa radom danom odlučivanja o njegovom izvještaju na sjednici Parlamenta.

2.5 Pododbori

U ustavima devet zemalja koje su obuhvaćene ovim istraživanjem, nijesu predviđene odredbe koje regulišu formiranje pododbora u njihovim parlamentima. U poslovnicima o radu parlamenata **Estonije i Slovenije** ne postoje odredbe koje regulišu obrazovanje pododbora. Poslovnícima parlamenata **Finske, Hrvatske, Njemačke, Srbije, Portugala, Poljske i Češke** dan je pravni osnov za postojanje pododbora. Osnivanje pododbora se razlikuje od parlamenta do parlamenta.

U zemljama u kojima je predviđeno postojanje pododbora, radna tijela su ta koja imaju ulogu formiranja istih. U zemljama kao što su **Njemačka, Češka i Portugal**, svako radno tijelo može formirati pododbor. Parlamentarna radna tijela su ta koja su odgovorna za određivanje sastava i obima svojih pododbora i radnih grupa. Kod **Njemačke**, u izuzetnim slučajevima, parlamentarne grupe mogu imenovati poslanike koji nijesu članovi radnih tijela. U **Finskoj, Njemačkoj, Srbiji i Poljskoj** radna tijela imaju pravo osnovati pododbore iz redova svojih članova. U **Portugalu** je predviđeno da je radno tijelo nadležno za određivanje sastava pododbora. U slučaju **Češke** samo poslanici mogu biti članovi pododbora. U **Estoniji, Hrvatskoj i Sloveniji** ne postoje posebne odredbe u vezi sa članstvom pododbora.

Priprema pitanja za razmatranje prijedloga zakona i nacрта, sačinjavanje izvještaja, izjava i nacрта akata i rezolucija, obavljanje posebnih zadataka, predstavljaju osnovne aktivnosti pododbora navedenih zemalja. U sedam zemalja obuhvaćenih istraživanjem, poslovnicima o radu parlamenata regulisane su funkcije, aktivnosti i zadaci pododbora.

Češka

Ustavom Republike Češke nije predviđeno formiranje parlamentarnih pododбора. U poglavlju pod nazivom „Organi Predstavničkog doma“ Poslovnika o radu češkog Parlamenta, u skladu sa članom 44, navedeno je da svako radno tijelo ima pravo osnovati pododbor koji se bavi određenim pitanjem ili nizom pitanja. Samo poslanici mogu biti članovi pododбора. Svaki pododbor je u obavezi da predstavi rezultat svog rada radnom tijelu koji ga je formirao. Sve aktivnosti pododбора definisane su istim odredbama kao i aktivnosti radnog tijela. Ako nije drugačije predviđeno, sastanci pododбора su zatvoreni za javnost.

Finska

Ustavom Republike Finske nije predviđeno obrazovanje pododбора. U Poslovniku o radu Parlamenta u članu 41 pod nazivom „Sekcije radnih tijela“ (pododборi), predviđeno je da radno tijelo može imenovati pododbor iz reda svojih članova, kako bi pripremio pitanje koje je predmet razmatranja (*matter under consideration*) i izradio nacrt izvještaja ili izjavu (*statement*). Predmet koji priprema radno tijelo, u mjeri u kojoj je to potrebno, dodjeljuje se pododboru.

Hrvatska

U Ustavu Republike Hrvatske ne postoji odredba koja reguliše formiranje pododбора. Poslovníkom o radu Parlamenta, u poglavlju o radnim tijelima pod članom 50, predviđeno je da radi razmatranja pojedinih pitanja iz svoje nadležnosti i pripreme prijedloga o tim pitanjima, kao i radi sastavljanja izvještaja i nacрта akata koje priprema za Sabor, radno tijelo može osnovati pododборe, a njegov predsjednik može osnovati posebnu radnu grupu. Pododборi i radne grupe djeluju isključivo u okviru radnog tijela, njegov su sastavni dio i ne mogu samostalno istupati i biti nosioci prava i obaveza.

Njemačka

U Ustavu Savezne Republike Njemačke ne postoji odredba kojom se reguliše obrazovanje pododбора. U skladu sa članom 55 Poslovnika o radu Parlamenta, svako radno tijelo može od svojih članova formirati pododборe za izvršavanje posebnih zadatka, ukoliko se jedna trećina članova radnog tijela ne protivi tome. U izuzetnim slučajevima parlamentarne grupe mogu imenovati poslanike koji nijesu članovi odbora. Prilikom imenovanja predsjedavajućeg pododбора, radno tijelo uzima u obzir veličinu parlamentarnih grupa. Ukoliko je pododbor formiran na određeni vremenski period, može se raspustiti samo ako se jedna trećina ne protivi. U ostalim slučajevima, pododbor može biti rasformiran bilo kada. Pododbor podnosi izvještaj radnom tijelu. Svaku parlamentarnu grupu Bundestaga, na njen zahtjev, u pododboru mora predstavljati najmanje jedan poslanik. Ukoliko je tema za raspravu upućena na adrese više radnih tijela ili ako posebna tema spada u djelokrug više radnih tijela, dana radna tijela mogu formirati zajednički pododbor.

Poljska

U Ustavu Republike Poljske ne postoji odredba kojom je regulisano uspostavljanje pododбора. Poslovníkom o radu Parlamenta, u poglavlju pod nazivom „Postupci u vezi sa prijedlozima zakona i nacrtima rezolucije“, predviđa se formiranje pododбора sljedećim članovima:

Članom 41 predviđeno je da radna tijela mogu osnovati pododbor radi detaljnog razmatranja prijedloga zakona ili nacрта rezolucije. U istom članu navedeno je da u sastav pododбора ulazi najmanje pet poslanika kao i to da odbor mora podnijeti izvještaj o prijedlogu zakona ili nacrtu rezolucije.

U članu 42 navedeno je da će prilikom razmatranja prijedloga zakona (nacrt rezolucije), radno tijelo i pododbor uzeti u obzir mišljenje dano od strane drugih radnih tijela i poslanika poljskog parlamenta. Radno tijelo i pododbor također mogu čuti mišljenja stručnjaka kojeg oni pozovu.

Ovlašteni predstavnik predlagača zakona ili nacrta rezolucije je obavezan da prisustvuje sjednicama radnog tijela i pododбора.

Članom 165 predviđeno je da radna tijela mogu imenovati pododbore iz reda svojih članova, odrediti njihov sastav i obim aktivnosti. Imenovanje stalnih pododбора zahtijeva saglasnost Predsjedništva poljskog parlamenta. Odredbe članova 149 - 155 i 166 i 163 se primjenjuju na rad pododбора.

Portugal

U Ustavu Republike Portugal ne postoji odredba koja reguliše formiranje pododбора. Poslovníkom o radu Parlamenta, u članu 33, pod nazivom „Pododbori i radne grupe“, svako parlamentarno radno tijelo može osnovati pododbore i radne grupe. Forma pododбора zavisi od ovlaštenja danog od strane predsjednika parlamenta, koji prethodno konsultuje Konferenciju predsjednika parlamentarnih radnih tijela. Parlamentarna radna tijela su nadležna za određivanje sastava i obima svojih pododбора i radnih grupa.

Predsjednici pododбора se biraju iz poslaničkih klubova, u skladu sa članom 29(2). Izbor predsjednika se vodi principom smjenjivanja u predsjedavanju pododborima i parlamentarnim radnim tijelima. Pododbor izvještava svoje parlamentarno tijelo o postignutim rezultatima.

Za potrebe objavljivanja u Službenom listu (*Journal*), predsjednik parlamentarnog radnog tijela obavještava predsjednika parlamenta o formiranju pododбора, kao i o imenima predsjednika i članova pododбора.

Srbija

Ustavom Republike Srbije nije predviđeno uspostavljanje pododбора. U skladu sa članom 44 Poslovníka o radu Parlamenta, u dijelu o radnim tijelima, navedeno je da radno tijelo može, iz reda svojih članova, obrazovati pododbor za razmatranje pojedinih pitanja iz svog djelokruga i pripremu prijedloga o tim pitanjima, a predsjednik radnog tijela može obrazovati posebnu radnu grupu. Pododbor, odnosno radna grupa, obavlja poslove za potrebe radnog tijela i ne može samostalno da istupa, osim ako nadležno radno tijelo drugačije ne odluči.

Izvori informacija

1. Constitution of the Czech Republic (1/1993), dostupno na: <http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/docs/laws/1993/1.html> (10.6. 2011)
2. Rules of Procedures of the Chamber of Deputies (90/1995), dostupno na: http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/docs/laws/1995/90.html#s6_3 (10.6. 2011)
3. The Constitution of the Republic of Estonia, 3. jul 1992. godine (sa izmjenama i dopunama 2004, 2005. i 2007. godine), dostupno na: <http://www.legaltext.ee/text/en/X0000K1.htm> (11. 6. 2011.)
4. Rules of Procedure and Internal Rules Act of Parliament of Estonia ,17.mart 2003. godine (sa izmjenama i dopunama 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009. i 2010. godine), dostupno na: http://www.riigikogu.ee/?rep_id=799356 (11. 6. 2011.)
5. The Constitution of Finland (731/1999), dostupno na: http://www.om.fi/uploads/54begu60narbnv_1.pdf (11.6.2011.)
6. Rules of Procedure of the Parliament of Finland (40/2000), dostupno na: <http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=ti13611102246645&cmd=download> (11. 6. 2011.)
7. Ustav Republike Hrvatske (NN. 85/10), dostupno na: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=1842> (11. 6. 2011.)
8. Poslovnik Hrvatskog sabora (NN. 6/2002), dostupno na: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=1892> (11. 6. 2011.)
9. Rules of Procedure of the German Bundestag, 2. jul 1980. godine (sa izmjenom 2008. godine), dostupno na: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80060000.pdf> (12.6.2011.)
10. Basic Law for the Federal Republic of Germany, 23. maj 1949. godine, dostupno na <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf> (12.6.2011.)
11. The Standing Orders of the Sejm of the Republic Of Poland, 30. jul 1992 (sa izmjenama i dopunama 2002, 2003, 2004, 2005. i 2006. godine), dostupno na: <http://legislationline.org/download/action/download/id/831/file/87114cc7b009b8f0f06ad8308873.htm/preview> (11.6.2011.)
12. The Constitution of the Republic of Poland, 2. april 1997. godine, dostupno na <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm> (11.6.2011.)
13. Constitution of the Portuguese Republic, 2. april 1976. godine, dostupno na <http://www.en.parlamento.pt/Legislation/CRP/Constitution7th.pdf> (11.6.2011.)

14. Rules of Procedure of the Assembly of the Republic (1/2007), dostupno na: http://www.en.parlamento.pt/Legislation/Rules_of_Procedure.pdf (11.6.2011.)
15. Poslovník Parlamenta Slovenije, 15. jul 2002. godine
16. Ustav Slovenije, Uradni list RS, br. 33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03, 69/04 i 68/06
17. Ustav Republike Srbije, 10. novembar 2006, dostupno na: http://www.srbija.gov.rs/cinjenice_o_srbiji/ustav.php (12.6.2011.)
18. Poslovník Parlamenta Srbije (14/09), dostupno na: <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovník/ceo-poslovník.1423.html> (12.6.2011.)